

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Rapport

R95:1978

Olycksfall på byggarbetsplatser — en pilotstudie

**Hur regionala skyddsombud
prioriterar förebyggande
åtgärder mot tekniska
olycksfall**

Gustaf Jacobsen

Carl-Olof Johnson

Byggforskningen

TEKNISKA HOGSKOLAN I LUND
SEKTIONEN FOR VAG- OCH VATTEN
BIBLIOTEKET

R95:1978

OLYCKSFALL PÅ BYGGARBETSPLATSER

- EN PILOTSTUDIE

Hur regionala skyddsombud prioriterar
förebyggande åtgärder mot tekniska olycksfall

Gustaf Jacobsen
Carl-Olof Johnson

Denna rapport hänför sig till forskningsanslag 760886-8 från
Statens råd för byggnadsforskning till Svenska Byggnadsarbetare-
förbundet, Stockholm.

I Byggforskningsrådets rapportserie redovisar forskaren sitt anslagsprojekt. Publiceringen innebär inte att rådet tagit ställning till åsikter, slutsatser och resultat.

Nyckelord:
arbetarskydd
byggarbetsplatser
olycksfall
säkerhetsåtgärder
prioritering
skyddsombud

UDK 331.82:69
614.8

R95:1978

ISBN 91-540-2940-6
Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

LiberTryck Stockholm 1978 858811

INNEHÅLL

<u>FÖRORD</u>	5	<u>SLUTSATSER</u>	32
<u>INLEDNING</u>	7	INLEDNING	32
BAKGRUND OCH PROBLEMMRÅDE	7	ALLMÄNNA SYNPUNKTER	34
SYFTE	7	MASKINER OCH VERKTYG	36
PACKETS ORGANISATION	8	FALL	37
		STATISTIK	37
<u>HUR VI ARBETAT I PROJEKTET</u>	10	SKYDDSOMBUD OCH SKYDDSRONDER	38
FÄLTARBETET	10	ÖVRIGA FRÅGOR	38
REDOVISNING AV RAPPORTENS UPPBYGGNAD	10	<u>FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER</u>	39
<u>MEDVERKANDE</u>	11	<u>AVHANDLING</u>	42
<u>SAMMANFATTNING</u>	12	ALLMÄNNA SYNPUNKTER	42
ALLMÄNNA SYNPUNKTER	12	Tidplan - arbetsplan	42
Tidplan - arbetsplan	12	Planering	46
Planering	14	Löneform	48
Löneform	15	Underentreprenörer	
Underentreprenörer		- gästarbetare	50
- gästarbetare	15	Allmän utbildning	53
Allmän utbildning	16	Allmän information	57
Allmän information	17	MASKINER OCH VERKTYG	62
MASKINER OCH VERKTYG	18	Information och utbildning	62
Information och utbildning	18	Skötsel och underhåll	64
Skötsel och underhåll	19	Maskintillverkare	67
Maskintillverkare	19	Handhavande av maskiner	71
Handhavande av maskiner	20	Fältverkstäder	73
Fältverkstäder	21	Större maskiner	74
Större maskiner	21	Handverktyg	75
Handverktyg	22	FALL	76
FALL	23	Ställningar	76
Ställningar	23	Räcken	77
Räcken	23	Bockar, låga ställningar, rullställningar och landgångar	78
Bockar, låga ställningar, rullställningar och landgångar	24	Stegar	81
Stegar	25	Öppningar och ursparingar	82
Öppningar och ursparingar	25	Renhållning	82
Renhållning	26	Skyddshjälm och skyddsskor	84
Skyddshjälm och skyddsskor	26	STATISTIK	85
STATISTIK	28	SKYDDSOMBUD OCH SKYDDSRONDER	88
SKYDDSOMBUD OCH SKYDDSRONDER	29	Skyddsombud	88
Skyddsombud	29	Skyddsronder	89
Skyddsronder	29	ÖVRIGA FRÅGOR	91
ÖVRIGA FRÅGOR	30		

FÖRORD

Arbetssskadorna är många och slår hårt mot våra medlemmar trots de stora satsningar som branschen gjort för att komma tillrätta därmed. Vad har vi gjort för fel? Vad borde vi egentligen göra?

För att få ett uttömmande svar på dessa frågor krävs ett mycket omfattande och tidskrävande utrednings- och forskningsarbete. Som ett första steg har denna pilotstudie kommit till. Den har begränsats till tekniska olycksfall inom ett par särskilt olycksfallsfrekventa områden.

Det har varit naturligt att göra studien med utgångspunkt från de regionala skyddsombudens kunnande och praktiska erfarenheter. Ute på arbetsplatserna har skyddsombud och övriga medlemmar fört fram synpunkter och förslag. De kan sitt jobb och utgör en mycket stor resurs, som måste komma arbetsmiljöarbetet tillgodo.

Vad som kommer fram ur denna pilotstudie kan ligga till grund för fortsatta utredningar och forskning.

Svenska Byggnadsarbetareförbundet

Stockholm i mars 1978

INLEDNING

BAKGRUND OCH PROBLEMMOMRÅDE

Av arbetsskadorna utgör olycksfallen 85 - 90 %. Arbetsolycksfallen är således ett ytterst angeläget problemområde att bevaka och åtgärda. De allra flesta arbetsolycksfallen borde med mycket enkla medel kunna förhindras. Det gäller exempelvis skador genom fall och maskiner, som är vanliga anledningar till olycksfall. Detta talar för att med snabba, väl inriktade åtgärder på vissa områden skulle mycket kunna göras för att minska antalet olycksfall.

En omfattande statistik finns att tillgå inom problemområdet. Den ger bl a uppgift om vilken typ olycksfallet tillhör, när det hände och vilka följderna blivit. Däremot säger statistiken mycket litet om varför skadan hände. Vi vet kanske att skadan berodde på fall från höjd, men vi vet inte varför fallet behövde inträffa.

Vid svårare olycksfall görs utredningar genom yrkesinspektionens och/eller polisens försorg. En sådan utredning ger kanske besked om primärorsaken. Ett räcke saknades eller en form välte. Men vill man gå vidare och finna grundorsakerna till det inträffade saknas uppgifter. Varför välte formen, varför saknades räcket?

Vi vet att vissa typer av olycksfall är ständigt återkommande och dominerande i olycksfallsstatistiken. Vi vet att arbetsmaskiner, hissar, kranar, fordon och handverktyg är involverade i cirka 40 % av alla olycksfall. Fall och fallande föremål orsakar cirka 45 %. Inom ett så snävt orsaksområde finns således cirka 85 % av alla arbetsolycksfall.

SYFTE

Borde inte grundorsakerna till dessa i och för sig enkla olycksfall kunna kartläggas? Arbetsolycksfallen har kanske inte fått den uppmärksamhet de borde ha. Hela den komplicerade miljödebatten har kanske dragit uppmärksamheten från de tekniska olycksfallen?

Är den maskinella utrustningen fel konstruerad eller används maskinerna på fel sätt? Är underhållet dåligt? Många sådana frågeställningar kan ställas upp för varje typ av tekniskt olycksfall. Vi vet att organisation och planering av själva arbetet och även skyddsarbetet kan ha stor betydelse för olycksfallsfrekvensen.

Tanken bakom denna pilotstudie är att ge de regionala skyddsombuden och genom dem skyddsombud och arbetstagare ute på några arbetsplatser möjlighet att föra fram sina synpunkter på orsakssammanhangen m m vid olycksfall. En insamling av deras praktiska kunskaper på hela området borde kunna ge ytterligare en viktig bit i det underlag som är nödvändigt för att kartlägga olycksfallsriskerna.

Tillsammans med kunskaper som vi redan har skulle pilotstudien kunna utgöra underlag för djupare studier på särskilt olycksfrekventa områden. Vi har begränsade resurser, som vi måste utnyttja på bästa sätt. Vi kan inte klara allt. Vi måste prioritera.

Pilotstudien kan komma att ge fingervisning om vilka områden det bäst lönar sig att sätta in resurserna på. Områden där relativt enkla och billiga insatser skulle minska olycksfallen mer än på andra. Tidsbehovet för kedjan orsak - åtgärd - resultat är också viktig att få belyst i detta sammanhang. Med områden avser vi inte här bara olika typer av olycksfall utan också sådana områden som utbildning, organisation, skyddsarbete och dylikt.

Ett annat viktigt sådant område är olycksfallsutredningarna. Bevis och minnesbilder för orsakssammanhangen försvinner snabbt. Bygget måste gå vidare. Olycksplatsen byggs bort. Alla som arbetar med sådana utredningar måste ha detta klart för sig. Här fordras utbildning och instruktion. Pilotstudien bör kunna bidra till att förändra uppläggningsen av utredningarna till det bättre.

Utredning och statistik har ett nära samband. Riktigt utförda olycksfallsutredningar ger underlag till bättre statistik och därmed till nya forskningsuppgifter. Pilotstudien kan också ge ett bättre underlag för forskning på ett eller flera av de övriga områden vi berört. Den kan också ge erfarenheter för liknande studier på närliggande områden.

PACKETS ORGANISATION

Svenska Byggnadsarbetareförbundet har 43 lokalavdelningar. Inom varje sådan avdelning finns en ansvarig handläggare av arbetsmiljö- och företagshälsövarsfrågor. Denne är också utsedd till regionalt skyddsombud. Inom vissa avdelningar har flera regionala skyddsombud utsetts. Det regionala skyddsombudet har enligt sin instruktion bl a

- att inom sitt verksamhetsområde ansvara för att skyddsombud blir utsedda på arbetsställena och att dessa anmäles till arbetsgivaren och yrkesinspektionen,
- att upprätthålla fortlöpande kontakter med skyddsombuden,
- att stimulera arbetstagarna till ett aktivt deltagande för att skapa en god arbetsmiljö,
- att medverka vid planering och genomförande av grund- och vidareutbildning och ämneskonferenser samt
- att medverka vid utredningar av inträffade arbetsskador och tillbud som kan vara av betydelse för arbetsmiljöarbetet.

Enligt för branschen gällande avtal om utbildning i arbetsmiljöfrågor skall skyddsombud, arbetsledare m fl erhålla grundutbildning om 40 timmar och vidareutbildning om 24 + 8 timmar. Uppskattningsvis beräknas cirka 25 000 anställda inom byggindustrin under en femårsperiod med början år 1975 genomgå sådan utbildning. Helt naturligt spelar de regionala skyddsombuden en mycket aktiv roll även i detta arbete.

HUR VI ARBETAT I PROJEKTET

FÄLTARBETET

Insamlandet av de regionala skyddsombudens praktiska kunskande gick till på följande sätt. Sju stycken regionala skyddsombud utvaldes med geografisk spridning. I samtalsform fick de var för sig under några enkla förutsättningar redogöra för sina erfarenheter och lägga synpunkter inom berörda områden. Därefter företogs arbetsplatsbesök - totalt ett 25-tal - varvid "erfarenhetsåterföring" skedde vid samtal med skyddsombud och övriga medlemmar. Vid en arbetsmiljökonferens där förbundets samtliga regionala skyddsombud var närvarande gick vi igenom rapporten som också ingående diskuterades.

REDOVISNING AV RAPPORTENS UPPBYGGNAD

De synpunkter, som kom fram vid samtalen med de regionala skyddsombuden och ute på arbetsplatserna, försökte vi "katalogisera" efter ett visst regelsystem. Många synpunkter upprepades men ibland ur olika infallsvinklar. Resultatet har blivit en avhandling med sex huvudrubriker. I denna finns således all text samlad, som kom fram vid samtalen.

För att göra texten mer lättillgänglig har vi koncentrerat materialet från avhandlingen till en sammanfattning.

Ur sammanfattningen har vi sedan dragit en del slutsatser för att slutligen redovisa ett antal förslag till åtgärder.

MEDVERKANDE

I denna pilotstudie har följande regionala skyddsombud deltagit:

Rolf Brentberg avd 1, Stockholm

Betongarbetare	12 år
Mättningsman	3 år
Skyddsombudsman,	10 år
därav regionalt skyddsombud	3 år

Bengt Forsberg avd 2, Malmö

Träarbetare	9 år
Ombudsman	2 år
Skyddsombudsman,	5 år
därav regionalt skyddsombud	3 år

Per-Olof Blixt avd 16, Trollhättan

Träarbetare	10 år
Mättningsman	4 år
Skyddsombudsman,	4 år
därav regionalt skyddsombud	3 år

Alf Runesson avd 18, Örebro

Träarbetare	8 år
Mättningsman	4 år
Skyddsombudsman,	3 år
därav regionalt skyddsombud	3 år

Gösta Branting avd 10, Kalmar

Betong- och anläggningsarbetare	8 år
Mättningsman	4 år
Ombudsman	5 år
Skyddsombudsman,	10 år
därav regionalt skyddsombud	3 år

Bengt-Olof Karlsson avd 37, Umeå

Anläggningsarbetare, maskinförare	13 år
Skyddsombudsman,	11 år
därav regionalt skyddsombud	3 år

Bertil Pääjärvi avd 42, Kalix

Träarbetare	10 år
Skyddsombudsman,	9 år
därav regionalt skyddsombud	3 år

Vid arbetsplatsbesöken har dessutom skyddsombud och övriga medlemmar medverkat.

Från förbundskontoret har som projektutredare Carl-Olof Johnson och som projektledare Gustaf Jacobsen fungerat.

SAMMANFATTNING

ALLMÄNNA SYNPUNKTER

Tidplan - arbetsplan

Målsättningen med studien var att låta de regionala skyddsombuden ge uttryck för sin uppfattning om vilka insatser man bör göra för att eliminera de tekniska olycksfallen inom byggnadsindustrin och hur insatserna bör prioriteras. Utgångsläget var att vi inte skulle greppa över hela området utan begränsa studien till de områden där vi erfarenhetsmässigt vet att olycksfallsfrekvensen är hög och skadorna allvarliga. De vanligast förekommande skadehändelserna på våra byggarbetsplatser är inom grupperna Fall och Maskiner och verktyg. Här redovisas cirka 85 % av de tekniska olycksfallen. I viss mån har vi lyckats med denna begränsning men som framgår av avhandlingen har de utfrågade spontant kommit in på grundorsaker till olyckorna och för dessa relevanta frågeställningar. Även om vi således i denna studie sökt begränsa frågeställningarna till specifika områden synes resultaten i flera fall vara allmängiltiga - något som knappast förringar rapportens värde.

De sex avsnittens inbördes ordning är gjord utan tanke på prioritering ifråga om olycksfrekvens eller åtgärdsinriktning.

Denna sammanfattning bygger på de synpunkter m m som närmare redogörs för i avsnitt Avhandling. Det har icke varit möjligt att strikt följa den turordning som gjorts i avhandlingen då en mängd frågor är allmängiltiga och således berör flera områden.

En klart uttalad oro över att olycksfallen inte minskar i den takt som är nödvändigt ute på våra byggarbetsplatser går som en röd tråd i avhandlingen. Trots alla insatser som gjorts och görs dagligen har vi icke nått ett bättre resultat. Man frågar sig då varför. Svaret är entydigt på den frågan nämligen, sök grundorsakerna till olyckorna och kom tillrätta med dem!

En av de viktigaste grundorsakerna är enligt de flestas uppfattning hetsen på byggarbetsplatserna som skapar stress. För många är stressen huvudorsaken till olyckorna.

Den främsta anledningen till stressen på byggarbetsplatserna är att man har en alldeles för kort tilltagen byggtid. I debatten hör man ofta att ackordet som sådant är en stressfaktor. I avhandlingen framgår att ackordet i och för sig icke innebär stress. Ej heller att högt uppdriven arbetstakt är stressande - snarare stimulerande - men under förutsättning att arbetet flyter på ett riktigt sätt.

Som skäl till att byggtiden blir för kort tilltagen anges att företagen konkurrerar med korta byggtider vilket innebär att tiden blir ett försäljningsargument.

Projekteringstiden blir ibland mycket lång. När så byggskedet startar vill man ta igen förlorad tid. Man sätter igång bygget så fort som möjligt oberende av om planeringen hunnits med eller ej.

För kort byggtid innebär ofta att för mycket folk samlas på en gång på arbetsplatsen vilket innebär att entreprenörerna pressas mot varandra och lagen jäktar på varandra. Man springer i vägen för varandra.

Man påpekar även sådana fall då man av olika skäl icke har full arbetsstyrka och arbetsgivaren vill ta in ytterligare folk. Här kommer det ekonomiska tänkandet in från arbetstägarna som här ser en chans att tjäna pengar. Detta innebär i sin tur att man sliter ännu hårdare och därmed skapar än mera stress.

Man påpekar också att i slutet av byggtiden kommer även andra än byggnadsarbetare in i byggnaden med t ex gardiner, maskiner m m, vilket i sin tur orsakar trängsel och hets och stör det pågående byggnadsarbetet.

Stressen orsakar att en och annan stannar hemma vilket medför att arbetslagen inte blir fulltaliga. Detta skapar i sin tur ytterligare stress. Man har således här kommit in i en ond cirkel.

Byggmaterial kommer i för stora mängder till byggarbetsplatsen vilket skapar problem. Detta i sin tur orsakar irritation.

Man söker vinna tidsfördelar på varandras bekostnad. Var och en vill ha fram sitt arbete vilket innebär att alla störs i sitt arbete. Resultatet blir att produktiviteten sätts främst och man hinner inte med att klara skyddsfrågorna. Man har ingen tid över för maskinunderhåll o dyl. Det innebär också ofta att maskiner, bodar m m går från bygge till bygge utan möjlighet till underhåll och översyn.

De nu uppräknade faktorerna skapar en dålig stämning på bygget, harmonin d v s arbetstrivseln, försämras.

Tidplanen för själva byggandet måste vara väl tilltagen eller i varje fall måste tidplanen ha reservtider.

För kort tilltagen byggtid medför otvivelaktigt att produktivitetens krav blir viktigare än kraven på säkerhet.

En annan orsak till stress anges arbetsledningen vara. Arbetsledningen är ofta underbemannad vilket medför att arbetsledningen känner sig jäktad och pressad. Stressen överförs från arbetsledningen till övriga. Arbetsledningen driver på lagbasarna som i sin tur driver på arbetskamraterna och som någon uttrycker det, det hela blir grinigt.

Är entreprenaden förenad med böter skapar detta tydligen stor nervositet hos arbetsledningen vilket innebär ökad stress.

Ännu en orsak till stress är allmän oordning på byggarbetsplatsen. Är det trångt och dåligt ordning som kanske hindrar och därmed irriterar arbetstagaren, ja då ökar genast stressen.

Planering

En annan grundorsak till olycksfallen är bristfällig planering av ett bygge.

Samordning av arbetsuppgifterna så att alla på bygget får de bästa förutsättningarna för sitt arbete är viktigt. De olika arbetsmomenten måste komma i rätt ordning. Hur disponeringen av byggarbetsplatsen sker får stor betydelse. Infarter, tillträdesleder, materialupplagsplatser, platser för bodar etc skall planeras även ur säkerhetssynpunkt.

En sådan planering skall ske i planeringsskedet, alltså före byggskedet, varvid bl a arbetsmetoder diskuteras också från skyddssynpunkt.

Arbetstagarnas erfarenheter måste härvid utnyttjas. Därmed får dessa en möjlighet att i ett tidigt skede kunna påverka sin egen arbetsmiljö.

Det borde i varje fall vara självklart att skyddsombudet aktivt skall medverka vid uppläggning av arbetsmetoder m m då bygget skall startas.

Ett led i en god planering är också att konstruktören tänker på skyddsfrågorna så att på ritningar planeras in t ex hållare och fästen för skyddsräcken - det blir då naturligt att tänka på skyddsfrågorna.

Arkitekter och konstruktörer har ett stort ansvar för att skyddsfrågorna löses på rätt sätt - alltså redan i planeringsskedet.

Man måste få dessa att se helheten, ej endast på byggets produktivitet utan även på säkerheten.

Löneform

Den allmänna meningen är att typen av löneform har betydelse för uppkomsten av olycksfall.

Det raka ackordet anses vara en olycksfaktor. Arbete på ackord inbjuder till chanstagnning, allt är inställt på att utföra arbetet så snabbt som möjligt och att öka förtjäns-ten. Följden blir att skyddsfrågorna eftersätts eller helt utelämnas.

Även arbeten på gemensamhets- eller volymackord - där skyddsarbetet således ingår i priset - medför vissa risker. Tveksamheten om vad som ingår i uppgörelsen skapar osäkerhet och skyddsarbetet blir lidande. Rengöringsarbeten, städningsarbeten och snöröjning väntar man med i det längsta.

Den som hävdar att ackordshetsen är orsak till olycksfall kanske gör detta för att legitimera sin nonchalanta attityd till säkerheten?

En viktigare fråga än ackordsfrågan är inställningen till säkerheten, alltså den enskildes skyddsmedvetenhet.

Underentreprenörer - gästarbetare

Problemen med underentreprenörer är för många främst en fråga om samordning och information. Man betonar vikten av samordning mellan t ex montagearbetet och övriga byggnadsarbete. Särskilt viktigt blir detta när montaget utförs av arbetare som ej är vana vid arbete på byggarbetsplatser. Information innan arbetet startar är nödvändigt. Den samordningsansvarige har här ett stort ansvar.

De olika arbetena måste samordnas så att den ene entreprenörens arbeten ej skapar risker för de övriga på arbetsplatsen. Många av underentreprenörernas arbeten är mycket riskfyllda - inte minst för omgivningen. Vid dessa "ovanliga" arbeten måste särskilda säkerhetsåtgärder vidtagas. De olika arbetsgrupperna bör tillsammans diskutera skyddsfrågorna före byggstarten.

Samordningsansvarets betydelse för säkerheten betonas starkt. Endast den som har erforderliga kunskaper bör få detta ansvar. Att samordningen organiseras på rätt sätt är en absolut förutsättning för att skapa en säker arbetsplats. Även övriga kontrollfunktioner under byggskedet bör samordnas.

Underentreprenörerna är mindre skyddsmedvetna än övriga. De är angelägna om att snabbt klara av arbetet och komma iväg till nästa. De sticker ifrån rengöring o dyl. De sprider på så sätt stress och dålig samarbetsanda omkring sig. Vi måste öka skyddsmedvetenheten även hos dessa grupper. Det går inte att tvinga de anställda in i ett säkerhetsarbete.

Utländsk arbetskraft - gästarbetare - bedöms som en olycksfallsrisk. De är sämre utbildade i skyddsfrågor än sina svenska arbetskamrater. De känner ej till våra bestämmelser. På grund av språksvårigheter tränger ej information fram. Samrådet med svensktalande arbetsledare och arbetskamrater hämmas, särskilt då det gäller facktermer.

Allmän utbildning

En av de viktigaste grundorsakerna till olycksfall anses genomgående vara bristfällig utbildning i arbetsmiljöfrågor. Här återkommer temat; produktiviteten kontra säkerheten. Vi utbildas från första stund via grundskola, gymnasieskola, yrkesskola, högskola etc., till att bli så effektiva som möjligt, d v s produktivitetstänkandet blir helt dominerande. Utbildningen omfattar inte säkerheten i tillräcklig omfattning.

Det är nödvändigt att utbildningen på alla stadier också söker få fram en grundläggande medvetenhet om riskerna i arbetslivet. Vi saknar idag en sådan allmän utbildning för alla som skall ut i arbetslivet. Denna brist på säkerhetsmedvetenhet är en allvarlig olycksfallsrisk.

Produktionsprocessen får ej i sig inrymma några brister bl a av ekonomiska skäl. Krav måste ställas på att detta även skall gälla säkerheten i denna. Säker arbetsmiljö är lika viktig som hög effektivitet. God arbetsmiljö ger hög effektivitet.

Skyddsfrågorna i t ex yrkesskolorna ägnas ej tillräcklig uppmärksamhet. Man efterlyser ett bättre samarbete mellan yrkesskolorna och facket.

Utbildningen måste nå alla, ej bara - som för närvarande sker - skyddsombud och arbetsledare.

Man understryker betydelsen av individens inställning till säkerheten. Exempel som "stålmanmentaliteten", "mig händer aldrig något" och "låt gå inställningen" anges som resultat av bristfällig utbildning. Ingen skulle ta 5 öre från någon annan men man åsidosätter säkerheten och skapar därmed risker för svåra olyckor som kan drabba andra.

Ungdomar som fått utbildning i skyddsfrågor är ganska aggressiva och fordrar att skyddsarbetet skall fungera. Ett bra exempel på då utbildningen har skötts rätt.

Genom att höja den allmänna medvetenheten om olycksfallsrisker får vi också fram idéer till konstruktiva åtgärder.

Tillbudens betydelse för att komma tillrätta med olycksfallsrisker understrykes starkt.

Massmedias roll i utbildningen betonas.

Allmän information

Information och kunskapsåterföring är viktiga delar av utbildningen och följaktligen ett effektivt medel att öka riskmedvetenheten m m. Ett flertal tips lämnas på olika slag av informationsaktiviteter.

Metodtips som sammanställs i rivblock kan av arbetsledare och skyddsombud lämnas ut till dem som har nytta därav.

Förbundetidningen borde nyttjas mera för information i arbetsmiljöfrågor såväl tekniska tips som beskrivning av inträffade olyckor. Man vill ha redogörelser för även enkla fall och vad orsaken har varit. Ingen skräckpropaganda! Tala om vad följden blev för den skadade. Peka på att olyckan drabbar inte bara dig själv. Många är beroende av dig - hustru, barn, föräldrar o s v.

Personlig information är bäst. Samla alla på arbetsplatsen någon timme, gärna med någon film eller dylikt.

Informationen är särskilt viktig vid byggstarten.

Det borde vara obligatoriskt att skyddsombudet fick ta hand om nyanställda och introducera dessa i säkerhetsfrågorna m m på arbetsplatsen. En mjuk start för den nyanställde under första veckan får honom att lära känna bygget. Man gör jämförelser med den fasta industrin.

Även småolycksfallen måste observeras och beröras i informationen.

Man föreslår att information och introduktion vid byggstarten skall ses som ett viktigt led i utbildningen och att man kan dra nytta därav i skyddsarbetet. En diskussion i samband därmed ger ett fruktbart utbyte av erfarenheter.

De som råkat ut för olycksfall bör vara ute på arbetsplatserna och berätta om sin olycka.

Massmedias roll i den allmänna informationen betonas även.

MASKINER OCH VERKTYG

Information och utbildning

En stor del - kanske hälften - av olycksfallen vid hantering av maskiner på byggarbetsplatser beror på att man använt maskinerna på fel sätt. Orsaken därtill är att arbetaren ej haft tillräcklig kunskap om maskinens manövrering och skötsel. Detta i sin tur beror på att informationen och utbildningen varit bristfällig. Läger man så till stressen har en allvarlig olycksfallsrisk uppkommit.

Maskiner kostar stora summor i inköp och underhåll. Det borde därför stå klart för alla att kostnader för information och utbildning för handhavandet av maskinerna även är en ekonomisk nödvändighet.

Den som ej fått erforderlig kunskap om maskinen borde ej få befatta sig med den.

Maskinförsäljarnas roll i sammanhanget diskuteras. Informationen från dessa synes bero på hur stort försäljningsintresset är. Man gör jämförelser mellan försäljningen av bultpistoler och spikpistoler.

Informationen bör bedrivas på så sätt att både arbetsledare och arbetare blir aktiva. Den ger då möjligheter till kunskapsutbyte och blir ett led i utbildningen.

Informationen bör också innehålla en redogörelse för hur instruktionen för den dagliga tillsynen är på arbetsplatsen och för reglerna hur maskinerna skall in för allmän genomgång och kontroll hos företaget.

Den allmänna uppfattningen är att utbildningen när det gäller användning och skötsel av maskiner är mycket bristfällig.

För vissa erkänt farliga maskiner krävs behörighet för att få använda dessa.

Åldersgränsen diskuteras och uppfattningen är att den bör ses över.

Redan i yrkesskolorna borde i utbildningen väckas särskilt intresse för skötseln m m av maskiner. Samma gäller vid t ex introduktion av nyanställda eller då nytt bygge startas.

Skötsel och underhåll

Enighet synes råda om varför handmaskiner utgör en betydande olycksfallsrisk på våra byggarbetsplatser. En orsak är att skötsel och underhåll eftersätts.

Orsakerna därtill är flera. Det saknas någon på arbetsplatsen som svarar för skötsel och underhåll eller har arbetsgivaren ej organiserat hur så skall ske. Bristfälligt skötta maskiner är inte endast en olycksfallsrisk utan även en anledning till att spilltid uppkommer. Detta i sin tur skapar stress. Då dessutom en sådan maskin slits ned snabbare än eljest, är det också en fråga om ekonomi.

Den allmänna uppfattningen är att säkerheten blir bäst då någon - helst en maskinkunnig - har ett ansvar för skötsel och underhåll. Man nämner ofta bodtomten som ett bra exempel. Om arbetsplatsen icke är av den storleksordningen att man kan ha en speciell person för denna arbetsuppgift föreslås att erforderlig tid anslås för personlig vård av maskinerna. Jämförelse görs med den militära vapenvården.

Arbetsgivaren måste organisera arbetet så att handmaskinerna kommer in till t ex förrådet för genomgång och kontroll med jämna mellanrum. De får ej gå från en arbetsplats till en annan utan att först ha varit inne för sådan kontroll.

Så fort en maskin är i behov av åtgärd skall den märkas på något sätt t ex med en röd lapp där det klart framgår vad som är fel. Sedan får den ej användas förrän den åtgärdats och blivit godkänd samt lappen blivit borttagen.

Arbetsgivaren skall äga maskinerna och svara för underhåll m m.

Med tanke på de nackdelar som kan uppkomma från säkerhetssynpunkt då arbetsgivaren hyr in handmaskiner av arbetstagaren, ifrågasättes detta system.

Maskintillverkare

De flesta handmaskinerna på byggarbetsplatserna är ej anpassade till byggandets speciella förhållanden. Krav ställs på att konstruktörer och maskintillverkare skall få fram maskiner som är lämpliga för byggnadsindustrin.

Ett sätt att komma tillrätta med detta missförhållande är att låta de anställda vara med och påverka produktionsutvecklingen. Då skulle tillverkarna tvingas ta hänsyn även till brukarintresset. Det är således viktigt med en kunskapsåterföring från brukarna till tillverkarna. Vid inköp av maskiner skall skyddsombudet vara med och lägga sina synpunkter så att inte endast prisfrågan blir avgörande vid valet mellan olika fabrikat.

En mängd synpunkter lämnas på de i bruk varande maskinerna: Strömbrytarnas utformning och placering finns i en mängd olika utföranden.

De bäst utformade brytarna borde därvid komma till användning.

Maskinerna bör ha steglös hastighetsreglering.

Maskinerna måste förses med effektiva slirskydd.

Alla handmaskiner borde ha dödmansgrepp.

Manöverorganen bör vara lätt tillgängliga.

Borrmaskiner bör utöver dödmansgrepp utrustas med någon form av sprint som vid för hög belastning går av.

Borrmaskiner är ibland försedda med revolverstart. Den möjlighet att ställa av revolvern så att maskinen ändå går, bör icke förekomma.

Borrmaskiner bör vara försedda med sidohandtag.

Cirkelsågarnas fjädrar och klingskydd är dåligt konstruerade.

Kap- och klyvsågar bör få bättre konstruktioner på skydden.

Bult- och spikpistoler måste vara bättre utrustade med skyddsglasögon, hörselskydd o dyl. De bör förvaras i lådor som också innehåller denna tilläggsutrustning. Den personliga skyddsutrustningen m m blir då lättare att kontrollera.

Spikpistoler levereras ibland i vanliga pappkartonger som efterhand försvinner. Eventuella instruktionsblad försvinner. Helt naturligt måste instruktionerna vara försedda med svensk text.

Spikmaskiner (spikpistoler) är tunga och kan därför orsaka sträckningar och ryggsvär.

Handhavande av maskiner

Handhavandet av maskiner försvåras ibland av att konstruktionen av t ex skyddsanordningar ej är anpassad till maskinens avsedda användningsområde.

Handhavandet av maskiner på ett bygge innebär ofta stora påfrestningar. Är då maskinen ej konstruerad härför går den lätt sönder och blir en olycksfallsrisk.

Tillfälligt handhavande - lån - av maskiner för att lösa en arbetsuppgift innebär ofta att man ej använder maskinens skydd eller nyttjar personlig skyddsutrustning. Är man dessutom ovan vid maskinen är olycksfallsrisken uppenbar.

Personligt slarv vid handhavandet av maskinerna är en av de vanligaste olycksfallsriskerna. Noggrant underhåll av maskinerna är därför viktigt.

Nödvändigheten av kontinuerlig kontroll av maskinerna inte minst att skyddsanordningar är felfria och fungerar rätt understrykes kraftigt.

Kedjemotorsågarnas användning på byggena ifrågasätts med tanke på att det finns så mycket okänt i det som skall sågas. Dessa sågar får inte användas om arbetaren ej har fullgod personlig skyddsutrustning.

Fältverkstäder

De tillfälliga verkstäderna på byggarbetsplatserna, alltså fältverkstäderna, är ett särskilt problemområde.

Ofta är de olika inrättade och utrustade för varje bygge, något som skapar osäkerhet och innebär en olycksfallsrisk. Man borde därför sträva efter att standardisera både verkstaden och maskinheterna.

Arbetare som inte kan maskinerna kommer in och nyttjar dessa med uppenbar olycksfallsrisk.

Dålig städning ökar olycksfallsrisken.

Cirkelsågar monteras som kap- och klyvsågar och detta felaktiga användningssätt permanentas och blir en olycksfallsrisk.

Ett sätt att minska riskerna är att någon utses att ha det direkta ansvaret för verkstaden.

Information och instruktion om gällande arbetsordning m m för verkstaden måste också beaktas.

Större maskiner

Större maskiner såsom kranar och hissar måste som alla andra maskiner underhållas ordentligt. Det förutsätter att maskinföraren är utbildad för sitt arbete och får erforderlig tid för underhåll och daglig tillsyn.

Bristen på utbildade maskinförare gör att man använder outbildade och skapar därmed olycksfallsrisker.

Det är viktigt att rätt krantyp används för arbetsuppgifterna. Det får inte bli första bästa lediga kran eller den som är billigast att hyra in.

Rätt lyftverktyg skall användas. Många gånger, särskilt vid brådska, använder man fel gripanordningar.

Man föreslår allmänna skyddsföreskrifter som på ett enkelt sätt visar hur lyftarbetet skall gå till.

Är man tveksam om maskinens farlighet så skall man kräva att få se besiktningsskyltar.

Tunga maskiner av typ sliptrissa med ryggsäck borde inte tillåtas bl a från ergonomisk synpunkt.

Handverktyg

Även handverktyg måste kontrolleras och skötas. Mejslar får ej ha skägg, yxor får ej vara oskarpa etc.

Plastskaften på t ex stämjärn är ej bra och bör utvecklas.

FALL

Ställningar

Orsakerna till fall från ställningar är flera. Några orsaker är följande.

Ställningarna byggs fel, t ex man bygger bredare ställning än nödvändigt för det arbete som skall utföras från ställningen.

Fel material användes, t ex plyfaskivor som är hala.

Ställningen används på felaktigt sätt. Den är t ex byggd för manuell putsning men används vid sprutputsning.

Man ifrågasätter andra yrkesgruppers kompetens än träarbetarnas att bygga ställningar.

Ställningar som ej är byggda enligt bygganvisningarna och för sitt ändamål inger en falsk säkerhetskänsla.

Ställningskonstruktioner som ej följer bygganvisningarna måste särskilt uppmärksammas.

För att få bättre kvalitet på ställningar bör utförandet visas på ritning.

Man slarvar med att bygga skydd över in- och utgångar i bygget.

Ställningsbyggarna synes klara sig bättre än de som sedan skall använda ställningen. Man föreslår att anledningen härtill utreds och att resultatet därav utnyttjas i informationen.

Räcken

Fall från högre till lägre nivå orsakas ofta av att skydds-räcken saknas. Anledningen härtill är bl a att man slarvar med uppsättningen.

Den vanligaste orsaken är dock att någon tagit bort räcket för t ex en tillfällig transport och sedan ej satt det på plats igen. Samma gäller skyddskedjor vid betongstommar. De största syndarna anses vara lärlingar, yngre och arbetstagare från underentreprenörerna. Orsaken är brister i informationen som ej fått berörda att i tillräcklig grad förstå konsekvenserna. Man efterlyser informationsmaterial om detta.

Lättmetallräcken är svåra att använda då de inte alltid passar.

Man borde lägga ned arbete på att få fram en standard för skyddsräcken.

Man efterlyser innovatörer för att få fram nya idéer till bättre skyddsräcken m m.

Arbete bör läggas ned på att finna effektiva former för spridning av nya och bra tips ifråga om skyddsanordningar.

Bockar, låga ställningar, rullställningar och landgångar

Fall från låg nivå, t ex från arbetsbockar, är särskilt farliga eftersom man inte har något att ta tag i och ej heller hinner reagera så att man kan parera fallet.

Vid arbete på låg höjd får man en känsla av säkerhet men på hög höjd är man mera medveten om fallrisken.

Vissa yrkesgrupper arbetar ofta gående baklänges på bockställningen och tänker inte på att den tar slut.

Underentreprenörerna använder vanligtvis bockställning eller stege i stället för en riktigt byggd ställning.

Vid mindre och kortvariga arbeten gör man ställningar och landgångar m m provisoriskt och skapar därmed olycksfallsrisker.

Bockar som är fullgoda men används för fel ändamål kan bli en olycksfallsrisk.

Bockar görs så smala att de kan komma igenom t ex en dörröppning. De blir då ranka.

Bockar bör göras hopfällbara så att man får bredd på dem och därmed en stadigare bock.

Görs bockarna enligt bygganvisningarna anses de bli så otympliga att de blir svåra att föra med sig.

Bockarnas kvalitet är ofta dålig.

Bockar har ofta tillverkningsfel. Många bockar byggs efter egna idéer och ej efter bygganvisningarna.

Bockarna transporteras ofta med traktor som tippar dem. De får skador som är svåra att upptäcka.

Rullställningar används ofta på fel sätt, t ex då man står kvar på ställningen och försöker förflytta den.

Rullställningar är ofta för små och för veka.

Tillträdeslederna till rullställningar är farliga. Utvändiga stegar bör ej få förekomma.

Vid villabyggen förekommer färdiga sektioner som lägre ställningar. Är dessa ej måttanpassade till byggnaden uppstår glapp som man täcker med några plankor som förbindelseled mellan sektionerna. De passar ej heller alltid till markförhållandena runt byggnaden med olycksfallsrisk som följd.

Tillträdesleder från markplanet till t ex bjälklag byggs ofta på ett bristfälligt sätt. Det skall vara riktigt byggda landgångar med räcken.

Stegar

Stegar skall bort från byggarbetsplatserna och ställningar skall användas i stället.

Stegar bör inte användas till annat än för tillfälliga arbeten. Man efterlyser enkla förankringsanordningar för stegar.

Lättmetallstegar går lätt sönder och de är för veka.

Trappstegar med enbart kedja som spärranordning är farliga.

Kontrollen av stegar och liknande måste skärpas.

Öppningar och ursparingar

Alla hål och försänkningar i t ex bjälklag måste täckas. Stora öppningar skall skyddas med räcken.

Den som river formen bör ha som uppgift att svara för lämplig täckning.

Vid täckning med skivor skall dessa skjutas fast eller låsas med styrlister och kompletteras med gulsvarta remsor för att inte missförstånd skall uppstå.

Skydd över hål i mark och betong körs ofta sönder av arbetsmaskiner.

Plastduk på glespanel är farlig. Den buktar sig och fötterna bara glider undan.

Renhållning

Den allmänna ordningen på en byggarbetsplats har den största betydelse för att eliminera olycksfallsrisker.

Arbetsledningen måste se till att god ordning råder på arbetsplatsen. Olycksfall genom halkning, snubbling o dyl är framför allt beroende av detta. Arbetstagarna måste hjälpa till att hålla god ordning. Skyddsmedvetenheten måste skärpas på alla händer.

Det gäller även underentreprenörerna som ofta inte städar efter sig.

Vi måste få dem som slarvar med ordningen in på bättre tankar för allas bästa. Vi måste vara solidariska mot varandra.

Renhållning inklusive vinterväghållning (snöröjning, sandning och saltning) och städning måste skötas ordentligt.

Körvägar bör anordnas så att containers kan komma fram och städning underlättas.

Skräphögar som samlas på byggena är farliga.

Plastmaterial som ligger utspritt är särskilt farligt om det döljs av snö - det blir halare än is.

Vid oordning på arbetsplatsen ökar olycksfallsriskerna om t ex belysningen också är bristfällig.

Elkablar som dras härs och tvärs utgör stor snubbelrisk. Kablarna skadas lätt och kan göra omgivningen spänningsförande.

Skyddshjälm och skyddsskor

Skyddshjälm är kall och olämplig vid vinterklimat. Många hävdar att de inte heller under andra förhållanden kan bära den.

Hakband bör finnas på hjälmen.

Hjälmen ger ofta skador när man går baklänges och faller.

Ytterligare forskning borde kunna medverka till att ett bättre och allsidigare huvudskydd utvecklas.

Kravet på att skyddshjälm skall användas bör bli mera distinkt.

Spiktramp och klämskador kan undvikas med skyddsskor. Skyddsskorna bör dock förbättras.

Produktionen borde i större utsträckning stå för kostnaderna när det gäller skyddsskor. Prissättning och information om skyddsskor bör ses över. Kravet på att de skall användas bör skärpas.

Det är svårt att få tag på skyddsskor. Byggnadsfirmorna borde ta hem sådana och sälja till subventionerade priser.

Träskor/trätöfflor används av många på byggarbetsplatserna. Det är speciellt underentreprenörerna som huvudsakligen har sitt arbete nere på släta golven som använder dem. Men skall de sedan upp på en stege eller en bockställning händer det lätt att de på grund av träskorna faller.

Träskor anses dock bättre än t ex gymnastikskor och gummi-stövlar.

Några hävdar att träskor överhuvudtaget icke bör förekomma på byggarbetsplatser.

STATISTIK

En väl fungerande statistik är ett effektivt redskap när det gäller att förebygga olycksfallsrisker. Kritik framförs mot dagens statistik som både är inaktuell när den presenteras och ej i tillräcklig grad anger den verkliga grundorsaken till varför olyckan inträffade.

Även den kommande yrkesskadestatistiken blir beroende av hur noggrann man är då arbetsskadeanmälan skall skrivas. Man anser att de som fyller i blanketten undviker att komma in på den verkliga orsaken. Man vill inte skjuta skulden på någon som man arbetar ihop med. Ingen vill redogöra för fel som någon annan har gjort. Man vill inte diskutera orsakssammanhangen. Rutinerna på arbetsplatserna för olycksfalls- och tillbudsrapportering inklusive ifyllande av skadeanmälan bör ses över.

För att få ett säkert underlag för statistiken föreslås en del åtgärder. Samspelet mellan facket, bygghälsan och yrkesinspektionen såväl vid utredningen av olycksfallet som det efterföljande arbetet bör utredas närmare. Den kunskapsåterföring som därmed ernås kan snabbt omsättas i praktiskt handlande. Man efterlyser ett ökat samarbete mellan facket och yrkesinspektionen.

Tillbudens roll diskuteras och man föreslår att en idébank byggs upp av inrapporterade tillbud m m.

Ett sätt att klara tillbudsrapporteringen anförs också. Man föreslår att tillbudet och eventuellt även olycksfallen införs i en dagbok.

Man föreslår också att arbetsskadeanmälan skall kombineras med ett inspektionsmeddelande för att på så sätt få fram ett heltäckande statistiskt material för bl a våra regionala skyddsombud. Ett annat förslag är att de regionala skyddsombuden får en kopia av arbetsskadeanmälan.

I de utredningar som t ex polismyndigheten svarar för bör båda parter - facket och arbetsgivaren - kopplas in eftersom polisens utredare ofta har bristande kännedom om arbetets förutsättningar på ett bygge.

Arbetsskadeanmälan bör ge svar på vilken maskin - typ, fabrikat m m - som inverkat på händelseförloppet.

SKYDDSOMBUD OCH SKYDDSRONDER

Skyddsombud

Vikten av skyddsombudens utbildning stryks under. Har både skyddsombud och arbetsledare fått utbildning i arbetsmiljö blir ordningen bättre på bygget.

En fara med att endast skyddsombuden får utbildning kan bli att övriga uppfattar skyddsombuden som en slags dadda för dem. Detta kan leda till ett motsatsförhållande mellan skyddsombud och övriga.

Skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet diskuteras.

Man ifrågasätter om inte skyddsombud bör knytas fastare till företaget, alltså bli företagsanställda.

Skyddsombud bör få möjligheter att besöka andra arbetsplatser för att få nya idéer m m.

Skyddsronder

En allmän arbetsplatsblindhet för de risker som finns uppstår efter en tid på byggena. Det enda som hjälper mot detta är skyddsronder och kontinuerliga skyddsträffar. Skyddsronderna på byggarbetsplatserna är därför av stor betydelse för att minska olycksfallsriskerna. Skyddsronderna måste vara ett krav. De skall genomföras på överenskommet sätt. Den tid som ägnas för skyddsronder är lika viktig som all övrig produktionstid.

Skyddsronderna ökar skyddsmedvetenheten hos alla. Det är viktigt att utnyttja de möjligheter som skyddsronderna erbjuder. Vi måste se till att beslut i samband med skyddsronderna verkställs på rätt sätt.

Protokoll från skyddsronden bör skrivas ut så snart som möjligt och på sådant sätt att åtgärder lätt kan vidtagas.

I skyddsronden bör emellanåt även andra än skyddsombuden delta för att därmed öka intresset hos alla för skyddsfrågorna.

Nyanställda borde t ex i samband med introduktionen få delta i skyddsronder. Man jämför med läkarkandidater på sjukhusen.

ÖVRIGA FRÅGOR

Frågan varför vissa s k olycksgubbar drabbas oftare av olycksfall än andra diskuteras ingående. För att få ett uttömmande svar på frågan fordras forskning.

En av anledningarna till att en del personer råkar lättare och oftare ut för olyckor än andra kan vara att dessa väljer yrket slentrianmässigt. De som väljer yrket borde "prya" och ha praktiktid. Många är inte lämpade för byggnadsarbete som bl a innebär att man ofta växlar arbetsmetoder och arbetsomgivning.

När samma person råkar ut för olycksfall flera gånger bör orsaksutredningar göras mycket noggrant för att få fram den verkliga orsaken.

Ombyggnadsarbeten har sina särskilda skyddsproblem. De flesta byggnadsarbetarna är vana vid nybyggnadsarbeten och ställs vid ombyggnadsarbeten inför nya och ovanliga risker. Skyddsombuden bör samla in erfarenheter från denna typ av arbeten så att denna kunskapsåterföring kan nyttjas på rätt sätt.

Arbetskyddsstyrelsen bör arbeta fram särskilda anvisningar för ombyggnadsarbeten (inklusive reparations-, ändrings- och rivningsarbeten).

Tillsynsmyndigheterna bör få bättre resurser. Nu besöker tillsynsmännen som regel arbetsplatserna endast när en olycka inträffat och ytterst sällan för att kontrollera att bestämmelserna efterlevs.

Arkitekter och konstruktörer måste med i skyddsarbetet på ett annat sätt än idag. Material, arbetsmetoder etc måste också anpassas till säkerhetskraven.

Bygghälsan som är branschens gemensamma resurs, har en viktig roll i arbetsmiljöarbetet. Den information som lämnas vid t ex hälsoundersökningarna betyder mycket för att öka skyddsmedvetenheten. Man diskuterar sedan sinsemellan och informerar på så sätt andra så att de icke skall råka ut för samma problem.

Eftersom ryggsjukdomar är vanligt förekommande bland byggnadsarbetarna måste kunskaper i ergonomiska frågor ut till dessa.

I olika sammanhang understryks solidaritetens stora betydelse för att skapa en god arbetsmiljö. Man slår upprepade gånger fast att med skyddsmedvetenheten följer ökad ansvarskänsla och därmed bättre solidaritet kamraterna emellan. Detta är ett frågeområde som bör utredas.

Ett sätt att engagera flera i skyddsarbetet är att redan på arbetsplatser med över 15 man sysselsatta inrätta en skyddskommitté.

Eftersom det är ett litet antal medlemmar som har många förtroendeuppdrag måste vi hitta något sätt att fördela dessa.

Den allmänna uppfattningen är att arbetsledarna är för hårt pressade i att driva bygget ur produktionssynpunkt. De hinner inte med skyddsfrågorna. Man ifrågasätter om icke t ex huvudskyddsombuden skulle kunna avlasta arbetsledarna med t ex besiktning av maskiner o dyl som kommer nya till byggarbetsplatsen.

Systemet med särskilda skyddsingenjörer inom företagen anses vara en klar fördel för skyddsarbetet.

SLUTSATSER

INLEDNING

I rapporten uttalas en allmän oro över att olycksfallen ej minskat i önskvärd grad. Trots alla gjorda insatser har vi således ej lyckats komma tillrätta med olycksfallsriskerna på våra byggarbetsplatser.

Vi har försökt sammanställa de erfarenheter och kunskaper som arbetstagarna har och som de givit uttryck för i rapporten för att på så sätt få svar på frågan varför vi ej lyckats bättre. Läsaren av rapporten kommer säkert att konstatera att vad som sägs i den till stora delar redan är känt när det gäller de direkta olycksfallsriskerna. Sådant som man kanske tidigare fört fram men utan synligt resultat. Svaret på frågan finns i rapporten, nämligen: Problemen har angripits fel! En följdfråga blir då: Vad borde vi då egentligen göra? Även det svaret ges: Jo, sök grundorsakerna till olycksfallen! Utan att vi kommer tillrätta med grundorsakerna får insatserna för en bättre arbetsmiljö endast en begränsad verkan. Vi når aldrig målet med de angreppssätt vi hittills använt oss av.

Vad vi än gör för att förfina tekniken m m på arbetsplatserna, bättre maskiner, bättre ställningar, bockar, stegar o dyl, bättre organisation och mer restriktioner i form av bestämmelser kommer vi ingenstans om vi inte också höjer den enskilda människans skyddsmedvetenhet. Vi måste få fram en känsla för min egen och mina medmänniskors säkerhet. Detta får inte bara gälla skyddsombuden. Det måste vara självklart för alla från byggherren, arkitekten, byggnadskonstruktören, maskinkonstruktören, materielltillverkaren, arbetsgivaren, arbetsplatschefen, verkmästaren och alla som deltar i arbetet på byggarbetsplatserna.

Skyddsmedvetenhet måste planteras in i varje människa och underhållas genom hela hennes liv. I skolan, i yrkesutbildningen, i den högre utbildningen och sedan i arbetslivets alla skeden.

Det finns flera orsaker till att man ständigt återkommer till att bristen på skyddsmedvetenhet är en olycksfallsrisk. Den viktigaste är att produktiviteten - lönsamheten - sätts före säkerheten. Arbetsmiljöfrågorna borde ha samma dignitet som övriga frågor i arbetsprocessen.

Utbildningen i skolorna är inriktad på i stort sett endast produktivitet. All industriell verksamhet går ut på lönsamhet. Även i utbildningen borde frågor rörande säkerheten jämföras med produktiviteten. För god säkerhet ger en bättre och riktigare optimal produktivitet eller lönsamhet.

Fackföreningsrörelsen är inte emot lönsamhet. Tvärtom är lönsamhet en förutsättning för att skapa bättre löner och arbetsförhållanden. Men man måste vara medveten om helheten. Lönsamhet är således begrepp som berör alla.

Alla skall samverka för att nå största möjliga säkerhet men då måste de också ha kunskaper. Har vi hittills nyttjat våra kunskaper rätt? Svaret blir nej! Frågan blir då: Hur borde vi nytta våra erfarenheter och kunskaper? I rapporten återkommer ofta betydelsen av utbildning och information. Utbildning som ju är att tillgodogöra sig det redan kända måste nå alla. Med forskningens hjälp skall vi söka finna vägar att föra ut den kunskap som fattas.

Vi har bestämmelser och anvisningar för det mesta men ändå händer olyckorna. Orsaken är att bestämmelserna inte efterlevs. Rapporten säger att enbart restriktioner hjälper inte. Det blir en slags utbildning uppifrån till människorna som de reagerar mot. Skyddsmedvetenhet måste först finnas för att restriktionerna skall få rätt verkan och betydelse. Finns medvetenheten kommer också restriktionerna att diskuteras och omformas på ett mera praktiskt sätt. Då vill var och en diskutera riskerna och bekämpa dem.

Med de erfarenheter arbetstagarna har och den kunskapsuppbyggnad de kan få genom utbildning och information utgör de en stor resurs. Rätt nyttjad blir den ett viktigt och effektivt medel att påverka arbetsmiljön till det bättre.

Målet för arbetsmiljöarbetet är man fullständigt överens om, en god - säker och sund - arbetsmiljö.

Ett viktigt och kanske det främsta medlet för att nå målet är kunskap för att upptäcka, eliminera och kontrollera olycksfallsriskerna.

Krav ställs på att få kunskap genom utbildning, information, kunskaps-/erfarenhetsåterföring, dokumentation, statistik, forskning och utveckling.

Rapporten berör följande riskfaktorer, nämligen:

okunnighet om risken, man förstår ej kombinationseffekterna

medicinska, sjukdom och andra orsaker kan minska, t ex vaksamheten

psykologiska, skyddsmedvetenhet hos individen saknas

sociala, brister och svagheter i t ex samhället och hemmet

ekonomiska, effektivitets- eller lönsamhetskravet sätts främst

tekniska, brister på materiel, konstruktiva fel och svagheter, fel eller olämplig arbetsmetod

administrativa, arbetsorganisation och planering bristfällig, skyddsorganisation bristfällig

juridiska, lagar och föreskrifter saknas eller är bristfälliga.

Dessa riskfaktorer kan leda till en skadehändelse såsom fall på samma eller till lägre nivå, halkning, snubbling, inverkan av ämne, elektricitet, vibrationer, hetta, kyla, inverkan av yttre (mekaniskt) våld (kontakt med föremål i vila och rörelse), brand, explosion samt överbelastning av kroppsdel m m. En sådan skadehändelse kan orsaka en arbets-skada (arbetsolycksfall eller arbetssjukdom) eller social utslagning (arbetslöshet m m).

Vi har inledningsvis konstaterat att av arbetsskadorna utgör olycksfallen 85-90% och att fall- och maskinolycksfallen svarar för cirka 85% av arbetsolycksfallen. Det är således klart att åtgärder inom dessa områden måste prioriteras. Ett försök till inbördes prioritering leder till att fall till lägre nivå med tanke på att dessa ofta medför svår invaliditet eller får dödlig utgång åsätts hög prioriteringsgrad.

För att komma tillrätta med arbetsmiljöproblemen och därmed få en god arbetsmiljö på våra byggarbetsplatser måste vi således finna grundorsakerna till olycksfallen. Inom nu berörda områden synes grundorsakerna vara väl kända och vi har tidigare berört några av dessa. Det gäller då att få kunskaper om hur dessa skall behandlas för att de ej i sig själva eller i kombination med andra faktorer skall utgöra en olycksfallsrisk.

ALLMÄNNA SYNPUNKTER

Utöver tidigare nämnda orsaker anser alla de tillfrågade att jäktet - hetsen - på arbetsplatserna är en mycket allvarlig olycksfallsrisk. Den främsta orsaken härtill är för kort tilltagen byggtid. Företagen konkurrerar med korta byggtider. Projekteringstiden blir ofta lång. När byggskedet startar vill man ta igen den förlorade tiden. Tidplaner och arbetsplaner upprättas som inte går att hålla. För kort byggtid innebär att mycket folk samlas på en gång och entreprenörerna pressas mot varandra. Entreprenören kör med korta lag p g a arbetskraftbrist. Han betalar bra oberoende av om det är ackord eller inte bara man klarar den planerade tiden. I slutet av byggtiden kommer även andra in i byggnaden. Byggnadsarbetarna är

kvar och får trångt och hetsigt. För kort tilltagen byggtid medför att produktivitetens krav blir viktigare än kraven på säkerhet. Man hinner inte med att klara skyddsfrågorna och underhåll av maskiner o dyl. Detta leder till allmän oordning på byggarbetsplatsen. De nu uppräknade faktorerna skapar en dålig stämning på bygget, alltså försämrar arbetstrivseln och bidrar till att skapa stress. Många anser stressen vara huvudorsaken till olycksfallen.

Bristfällig planering av ett bygge är en uppenbar olycksfallsrisk.

Arbetsmomenten måste komma i rätt ordning och arbetsplatsen disponeras på rätt sätt. Arbetstagarna bör medverka i planeringen om möjligt redan i planeringsskedet. Skyddsombuden skall aktivt medverka vid uppläggning av arbetsmetoder m m då bygget startas. Arkitekter och konstruktörer måste redan i planeringsskedet se helheten, alltså ej endast på byggets produktivitet utan även på säkerheten.

Typen av löneform har betydelse som olycksfallsrisk.

Det raka ackordet inbjuder till chanstagnation och skyddsmedvetenheten eftersätts. Även andra typer av ackord medför vissa risker.

Arbete som bedrivs av underentreprenörer och utländsk arbetskraft är en olycksfallsrisk.

Samordningen av de olika arbetsuppgifterna mellan entreprenörerna och huvudentreprenören måste organiseras på rätt sätt. Anställda hos underentreprenörerna är mindre skyddsmedvetna än övriga. Skyddsmedvetenheten hos dessa grupper måste ökas. Utländsk arbetskraft är dåligt utbildad i skyddsfrågor. De känner ej till våra bestämmelser och språksvårigheterna gör att information ej tränger fram.

Bristfällig utbildning i arbetsmiljöfrågor är en olycksfallsrisk.

Produktivitetstänkandet går före kravet på säkerhet. Vi är icke säkerhetsmedvetna. God arbetsmiljö är lika viktig som hög effektivitet. God arbetsmiljö ger hög effektivitet. Ett bättre samarbete mellan yrkesskolorna och facket måste till. Skyddsfrågorna i yrkesutbildningen uppmärksammas ej tillräckligt. Skyddsutbildningen måste nå alla. Därför måste i all utbildning - från starten i grundskolan - säkerhetsmedvetenheten för mig själv och andra få bli ett självklart grundtema, om vi radikalt vill minska olycksfallsfrekvensen på alla områden i vårt samhälle.

Bristande information är en olycksfallsrisk.

Personlig information är bäst. Information vid byggstarten är viktig. Skyddsombuden bör ta hand om nyanställda och introducera dessa i säkerhetsfrågorna.

Man betonar massmedias roll vid information och utbildning och pekar på de mycket stora möjligheter som därigenom finns att öka den allmänna skyddsmedvetenheten.

MASKINER OCH VERKTYG

Maskiner - såväl handmaskiner som större maskiner - är olycksfallsrisker och är tillsammans med handverktyg involverade i cirka 40 % av olycksfallen. Cirka hälften därav orsakas av att maskinerna används på fel sätt.

Information är därför nödvändig och bör bedrivas så att alla blir aktiva och att kunskapsutbytet blir ett led i utbildningen. Informationen skall omfatta regler för daglig tillsyn och allmän genomgång och kontroll. Frågor om behörighet och åldersgränser bör diskuteras. Yrkeskolornas roll i maskinutbildningen bör ses över.

Skötsel och underhåll av maskiner eftersätts. Någon - helst maskinkunnig - på arbetsplatsen skall ha det direkta ansvaret för skötsel och underhåll. Arbetsgivaren måste organisera hur maskiner skall genomgå allmän kontroll och översyn. Ej brukbara maskiner skall märkas på lämpligt sätt.

Maskintillverkarna bör få fram maskiner som är anpassade till byggnadsindustrins speciella förhållanden. De anställda måste få möjligheter att påverka produktionsutvecklingen liksom att skyddsombuden skall kunna påverka maskinvalet vid nyanskaffning. Synpunkter läggs på maskinernas tekniska utförande, t ex att maskinerna bör ha steglös hastighetsreglering, vara försedda med effektiva slirskydd, handmaskiner bör ha dödmangrepp etc.

Vid utformningen måste ergonomiska synpunkter också beaktas.

Handhavandet av maskiner försvåras av att konstruktionen av t ex skyddsanordningar ej alltid är anpassad till avsett användningsområde. Personligt slarv, framförallt vid tillfälligt användande av maskiner, måste förebyggas. Kedjemotor-sågarnas användning på byggena ifrågasätts.

Fältverkstäderna rymmer i sig många olycksfallsrisker. Möjligheterna till standardisering av verkstad och maskinenheterna bör utredas. Någon bör ha det direkta ansvaret för tillsynen av verkstaden.

Större maskiner måste ha välutbildade förare. Rätt maskin och rätta lyftverktyg skall användas för arbetsuppgiften.

Även handverktygen måste kontrolleras och skötas.

FALL

Fallolyckorna är många och får ofta svåra följder.

Byggnadsställningar är en olycksfallsrisk. De byggs fel, fel material används, de används för fel ändamål, de byggs ibland av ej yrkesutbildade m m. Frågan om ställningsbyggare är mindre utsatta för olyckor än övriga bör utredas.

Skyddsräcke saknas därför att någon avlägsnat det utan att återsätta det på plats. Vissa slag av räcken passar inte alltid. Vi bör söka få fram en standard för skyddsräcken och nya idéer till förbättringar samt finna effektiva former för spridning därav.

Bockar, låga ställningar, rullställningar och landgångar är olycksfallsrisker. Bockarnas konstruktion bör ses över. Bockar används ofta på fel sätt och för fel ändamål särskilt vid tillfälliga arbeten. Låg arbetshöjd inger falsk säkerhetskänsla.

Rullställningar är ofta för små och för veka och används på fel sätt. Frågan om hur tillträdesleder till rullställningar skall se ut bör utredas.

Färdiga sektioner till låga ställningar är ej måttanpassade till byggnaden eller anpassade till olika markförhållanden.

Riktigt byggda landgångar som tillträdesleder bör observeras.

Konstruktionen och användningen av stegar bör utredas.

Skyddsfrågor i samband med öppningar och ursparingar bör ses över.

Användning av plastduk på glespanel m m bör kartläggas.

Renhållning och städning måste skötas ordentligt. Kombinations-effekterna av oordning och andra riskfaktorer såsom dålig belysning, elkablar m m, bör utredas.

Konstruktion och användning av skyddshjälm och skyddsskor bör utredas.

STATISTIK

Statistik är ett effektivt redskap i arbetsmiljöarbetet. Hur man skall få fram ett säkert underlag och samspelet mellan berörda utredare liksom hur intressenterna skall få del av erfarenheter från inträffade olyckor och tillbud måste utredas.

SKYDDSOMBUD OCH SKYDDSRONDER

Skyddsombudens utbildning och anställningsförhållanden bör ses över.

Skyddsronder är ett krav och deras uppläggning, genomförande och uppföljning bör ses över.

ÖVRIGA FRÅGOR

Bland övriga frågor berörs problemet varför vissa drabbas oftare av olyckor än andra. Det bör utredas liksom frågor inom följande områden;

riskerna vid ombyggnadsarbeten och särskilda anvisningar

hur man skall få arkitekter och konstruktörer mer aktiva i skyddsfrågor,

möjlighet till utvidgad information i samband med Bygghälsans hälsoundersökningar,

sambandet mellan skyddsmedvetenhet, solidaritet och god arbetsmiljö, samt

hur flera skall engageras i skyddsarbetet.

FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Rapportens huvudsyfte har således varit att prioritera insatser för att eliminera tekniska olycksfall inom byggnadsindustrin. Rapporten slår fast, trots att vi ytterligare begränsat den till ett par särskilt olycksfrekventa områden, att vi först måste finna grundorsakerna och därefter söka komma tillrätta med dessa. Detta gäller generellt och är en förutsättning för att skapa en god arbetsmiljö. Därför ställer rapporten upp följande satser, nämligen:

- att skapa ett säkerhetstänkande hos alla så att alla blir skyddsmedvetna
- att arbetsmiljöfrågorna får samma dignitet som övriga frågor i arbetsprocessen
- att arbetsmiljöfrågorna skall utgöra en naturlig del i byggprocessen och beaktas på ett så tidigt stadium som möjligt
- att hänsyn tas redan i planeringsskedet till arbetsmiljön för alla berörda i byggprocessens alla skeden
- att även de anställda i byggskedet får möjlighet att påverka sin egen arbetsmiljö och produktionsutvecklingen
- att ta vara på gjorda erfarenheter och omsätta dessa på rätt sätt i praktiskt handlande
- att nyttja vår kunskap - teknisk och medicinsk - i arbetsmiljöns tjänst
- att öka vår kunskap genom fortsatt forskning och utvecklingsarbete för att eliminera grundorsakerna till arbetsskador
- att finna former för en utbildning och information som når alla, alltså även den som indirekt berörs av arbetsmiljöns utformning
- att ställa krav på anpassning av teknisk utrustning, maskiner och redskap ur arbetsmiljösynpunkt
- att maskinkonstruktörerna vid utformningen av maskiner och verktyg särskilt beaktar ergonomiska synpunkter
- att maskiner och verktyg blir anpassade till byggnadsindustrins krav och avsett användningsområde

att föra arbetsmiljöfrågorna över gränserna och öka samarbetet mellan länderna för att ernå internationellt gällande säkerhetsbestämmelser för bl a maskiner och övrig teknisk utrustning.

Utöver dessa generellt uttalade satser berör rapporten en del speciella problem. Inom följande områden pekar rapporten på att insatser i form av utredning eller forskning bör ske för att eliminera tekniska olycksfall, nämligen:

hetsen på byggarbetsplatserna

planering av arbetet i byggskedet

skyddsombudens arbetsuppgifter

skyddsombudens medverkan vid byggstarten

skyddsombudens anställningsform med tanke på skyddsarbetet

arbetsmiljöutbildningen för skyddsombud

utbildningen i yrkesskolorna om säkerhetens betydelse

samarbetet mellan facket och yrkesskolorna

information på byggarbetsplatsen

utvidgad information i samband med besök hos Bygghälsan

sambandet mellan olika löneformer och arbetsskador (inklusive utslagning)

underentreprenörernas roll som olycksfallsrisk

den utländska arbetskraftens roll som olycksfallsrisk

information och utbildning om maskiners och verktygs funktioner m m samt deras skötsel och underhåll

tekniska förbättringar på maskiner och verktyg som diskuteras i sammanfattningen

kedjemotorsågarnas lämplighet att användas på byggena

åtgärder för ökad säkerhet i fältverkstäderna

utbildning av maskinförare

användning av rätt maskin och rätt lyftverktyg

säkrare byggnadsställningar

säkrare räcken

hur bockar skall konstrueras och användas

hur landgångar skall byggas

hur stegar skall konstrueras och användas

ökad säkerhet vid öppningar och ursparingar .

bristfällig renhållning och städning som olycksfallsrisk

konstruktion och användning av skyddshjälm

konstruktion och användning av skyddsskor

dragning av elkablar på byggarbetsplatser

användning av plastduk på glespanel

hur ett riktigt underlag vid orsaksutredningar av arbetsskador skall tas fram

normer för hur gjorda erfarenheter vid dessa utredningar skall spridas till övriga intressenter

uppläggning och genomförande av skyddsrand

varför vissa oftare drabbas av olyckor än andra

riskerna vid ombyggnads- och liknande arbeten

anvisningar för ombyggnads- och liknande arbeten

arkitekters och konstruktörers roll i skyddsfrågor

sambandet mellan skyddsmedvetenhet, solidaritet och god arbetsmiljö, samt

hur flera av våra medlemmar skall engageras i skyddsarbetet.

AVHANDLING

ALLMÄNNA SYNPUNKTER

Tidplan - arbetsplan

Miljö satsar vi hårt på men olycksfallen ökar. Vi måste därför använda mer av våra resurser på att söka grundorsakerna till olycksfallen. Stressen är den avgörande faktorn när det gäller olycksfallsorsaker.

Tidplaner upprättas som blir svåra att hålla. För mycket folk sätts in som springer i vägen för varandra. Här har vi en viktig grundorsak till de flesta olycksfallen ute på byggena. Vår möjlighet att påverka arkitekters och konstruktörers arbete har ingen betydelse ur den här synpunkten. Påverkan måste i stället ske i samband med byggplaneringen hos entreprenören. Vi måste få en rimlig arbetstakt på byggena. Men rimlig arbetstakt får man inte genom att vid förkortad byggtid anställa mera folk. En annan bidragande orsak är att arbetsgivaren vill spara de fasta kostnaderna genom att bygga fortare.

Den vanligaste orsaken till stress är de för korta byggtiderna. Att entreprenören åtagit sig att färdigställa bygget på en bestämd dag och i kontraktet med byggherren har bestämmelser om böter för försenat färdigställande. Den typen av överenskommelser har ökat mer och mer sista tiden. Man konkurrerar med tid i stället för med pengar.

- o -

Tidscykeln är som olycksfallsrisk viktigare än ackord. Även om man fick månadslön skulle tidscykeln ge hets. Tidscykeln innebär ofta för snålt tilltagen byggtid som schemalagts av entreprenören eller byggmästaren.

- o -

Kort byggtid och den därav orsakade stressen är den största orsaken till ökningen av arbetsolycksfallen vid dagens byggande. Entreprenörerna konkurrerar inte bara med låga anbudssummor utan också med korta byggtider. Ofta är redan starten av bygget försenad beroende på exempelvis arkitekter, konstruktörer, myndigheter och forngrävare. Det här slösandet med tid före byggandets igångsättande kostar stora pengar och skapar sedan stress på byggena genom de korta byggtiderna. Entreprenörerna pressas mot varandra. Tidsbristen gör att man får för mycket folk på arbetsplatsen. Man springer om varandra. Olika lag jäktar varandra. Man hinner inte med skyddsarbetet, man hinner inte med städningen. Jäktet ger olust, vissa stannar hemma, lagen blir för korta. Det ena orsakar det andra och man får en sämre och sämre arbetsplats. Så skulle man inte behöva ha det om byggtiden haft en "naturlig" längd.

Kort byggtid är större orsak till olycksfall än ackordsform, fast lön eller anställningsform. Stressen genom tidspress är oberoende av dessa förutsättningar.

Arbetsledarna får också problem vid dessa tidspressade entreprenader. Arbetsledningen är ofta underbemannad i förhållande till det arbete som de skall utföra. Stressen överförs från arbetsledningen till arbetstagarna. Här borde vi tillsammans kunna ta initiativ för att ändra på dessa missförhållanden.

- o -

Är byggtiden kort blir det bara att sparka igång allting så fort som möjligt, oberoende av om planeringen har hunnit genomföras. Allting blir ett hastverk, harmonin på bygget försvinner.

- o -

Olycksfall och stress hör ihop. Många vill göra gällande att stressen kommer av ackordsarbetet. Vid rakt ackord är det träarbetarnas jobb att sätta upp räckten och att sätta tillbaka dem även om någon annan grupp tagit ned dem. Träarbetarna får betalt för varje uppsättning. Vid premie- och gemensamhetsackord är det respektive yrkesgrupp som skall sätta tillbaka nedtagna räckten. Ett lämpligt antal uppsättningar är då inräknade i ackordsuppgörelsen.

Den debatt man för om att raka ackordet är riktigare därför att man får särskilt betalt för säkerhetsarbetet, måste vara förlegad. Är man säkerhetsmedveten - som de flesta byggnadsarbetare är idag - och vet att säkerhetsarbetet är inräknat i ackordet, kan inte betalningssättet vara en grundorsak till större olycksfallsrisker. I stället är den korta byggtiden och beroendet av yttre påverkan exempelvis sidoentreprenörer, underentreprenörer, materialleveranser o dyl, större orsak till olycksfallsstress än ackordstypen. Det betyder också att fast lön ej är en kungsväg till mindre stress och mindre olycksfall.

- o -

Korta byggtider är den största orsaken till olycksfall. Man borde förbjuda för korta byggtider. Om man har fast timpenning eller jobbar på ackord har mindre betydelse än de korta byggtiderna. De flesta olyckorna händer genom stress. Yngre stressar mer än äldre. Kunde vi få människorna mer medvetna om stressens betydelse skulle vi kunna få bort många olycksfallsrisker.

- o -

Korta byggtider ger stress och skapar därmed grogrund för olycksfall. På förra bygget hade vi kort byggtid och nästan fast lön. Ändå blev arbetet hårt och stressigt. Man driver på varandra. Förmän och verkmästare driver på lagbasar och de i sin tur sina lag. Det blir grinigt, både grupperna emellan och även mellan grupperna och underentreprenörerna. För snålt tilltagna tidplaner är större orsak till olycksfall än ackord och anställningsform.

- o -

Stressen kommer som ett brev på posten. Byggmaterial kommer i för stora mängder, man springer om varandra för att utföra sina arbetsuppgifter, ingen hinner göra i ordning efter sig.

- o -

Det finns ett klart samband mellan ackord och olycksfall. Men frågan är om inte de korta byggtiderna håller på att bli den viktigaste stressfaktorn idag. Är byggtiden kort vill ju byggaren ta in flera arbetare på bygget. Det vill däremot inte arbetaren och därför sliter han ännu hårdare, stressar ännu mera. Vi har lämnat en motion till förbundet om de för korta byggtiderna.

Huvudproblemet på vårt avdelningsområde idag är översysselsättningen. Arbetsgivarna kör byggerna med för litet folk fast byggtiderna skall vara korta. Byggnadsarbetarna hjälper till med snedvridningen, genom att säga att de skall klara av arbetet på den tid som är bestämd. Det ger en chans att tjäna pengar och det går ofta ut över skyddsarbetet.

- o -

Projekteringen kan ta både två och tre års tid i anspråk. Sedan skall bygget upp på kortast möjliga tid. Tidplanerna upprättas med detta som mål. Genom översysselsättningen blir lagen för korta. Man får stress på byggarbetsplatsen om tidsplaneringen skall klaras. De olika lagen springer i vägen för varandra. Sådan inredning som normalt ligger utanför byggentreprenörens arbete kommer in på slutet av byggnadstiden med gardiner, maskiner o dyl. Det ökar trängseln och hetsigheten på byggarbetsplatsen ytterligare.

Köra med korta lag och ändå klara tidsplaneringen ger goda förtjänster. Men det har ofta till följd att man eftersätter skydd, underhåll av maskiner o dyl. Stress och dålig ordning ger olycksfall. Betongmaskiner, slipmaskiner, sågar o dyl går då direkt från arbetsplats till arbetsplats utan att komma in på förråd och bli översedda. Samma gäller för personalbodas o dyl.

Arbetsgivaren hoppar över den normala översynen likaväl som byggnadsarbetarna eftersätter sin översyn av verktyg, maskiner och säkerhetsåtgärder överhuvudtaget.

- o -

Byggtiden är för kort i förhållande till projekteringstiden. Korta byggnadstider och för korta lag leder till lönejakt med större olycksfallsrisk som följd.

- o -

De korta byggtiderna är det stora problemet när det gäller säkerhetsfrågor.

- o -

Med hjälp av data från tidigare byggen fastställer man tiden för nästa bygge. Dessa data tar ingen hänsyn till säkerheten. Konkurrensen om jobben gör att entreprenörerna använder tiden som försäljningsargument. Produktiviteten blir viktigare än säkerheten. Vid fastställandet av tiden måste man ta hänsyn till säkerheten. Räcker inte tiden till avstår man från räckan, skyddsronder o dyl. Tidplanen är alltså av stor betydelse för säkerheten. Ett klart exempel på att säkerhetsmedvetenheten på alla händer måste ökas.

- o -

Stressen i arbetet är den viktigaste olycksfallsrisken. Tidplanerna måste ha reservtider. Tidplanen är viktigare än lönesystemet. På detta bygge var lönen i det närmaste garanterad. Bygget låg emellertid ganska högt, vid flera tillfällen hade blåsten förstört tidplanen. Kranarna hade inte kunnat arbeta. Långträdare skall lossas. Många oförutsedda händelser kan åstadkomma att tidplanerna inte håller.

Arbetsledaren är till för att se till att tidplanerna hålls. Men tidplanen får inte bli något självändamål. Var och en på bygget måste känna ansvar för att stressen inte får ta överhand. Du skall själv se till att arbetstempot är det rätta för att undvika olycksfallsrisker.

- o -

Arbetarna vill ha så små lag som möjligt för att tjäna så mycket som möjligt. Vid sjukskrivning blir det då problem med för korta lag. Vid entreprenader med böter får man ofta nervösa verkmästare.

- o -

I dagens jäkt hinner man inte med ordentlig upprövning på arbetsplatserna. Det var bättre förr. Arbetsgivarna erkänner att de inte har tid med upprövningar. Tiden för arbetets genomförande är ofta kort och man har inte råd att avdela folk för upprövning, med det fåtal man som man disponerar. Man hinner inte heller med att serva maskiner o dyl.

- o -

Relationerna till kamrater, arbetsledning och övriga entreprenörer har en avgörande betydelse. Man hindras i sitt arbete genom tidigare dålig planering. Det har till följd att man inte tar hänsyn till varandra. Man söker vinna tidsfördelar på varandras bekostnad. Var och en vill ha fram sitt arbete, var och en störs i sitt arbete. Det skapar dålig stämning, stress och stora olycksfallsrisker.

- o -

Kort byggtid skulle inte behöva ge stress. Men då måste planering och arbetsledning vara perfekt.

Ofta är man för kort om folk på byggena för att röja och hålla rent. Ordning och reda är av stor betydelse när man vill undvika olycksfall.

- o -

Mycket av stressen kommer av den oordning man har omkring sig. Är det trångt och dålig ordning ökar stressen. Kom ihåg programmet om de "jäktade rättorna" som sändes i TV.

Man kan hålla hög fart på ett bygge men då skall det vara välplanerat och väl rengjort.

- o -

Arbetsplatsen sysselsatte cirka 200 byggnadsarbetare. Man hade ett 80-tal handmaskiner. Byggtiden var ganska väl tilltagen. Ställningar, bockar och stegar ansågs av skyddsombuden vara av god kvalitet. Bygget var nu i slutskedet. Man hade bara haft två olycksfall. En kranhytt hade ramlat ned från ett valv. En formolycka.

Planering

Vid detta bygge kom exempelvis grävning för fjärrvärme och tele först igång sedan stommarna redan var uppe. Transporter försvårades, tillträdesleder till byggnaderna blev provisoriska. Några plankor lades ut över gravarna i stället för färdiga landgångar. Man ställde upp stegar till valven i stället för trappor. Allt samverkande till att olycksfallsriskerna blev betydligt större än nödvändigt. Har man volymackord och får alla dessa extra arbeten som uppstår genom att markarbetena inte är färdiga, känner man olust för arbetet.

- o -

Planeringen är således en av de viktigaste förutsättningarna för att nedbringa olycksfallsrisken. Den samordningsansvarige måste här ta ansvaret för att alla på bygget får de bästa förutsättningarna för sitt arbete. Denna planering måste starta innan bygget påbörjas. Den erfarenhet som skyddsombud och arbetstagare har måste utnyttjas vid denna planering. Disponeringen av arbetsplatsen är synnerligen viktig ur skyddssynpunkt. Bodarna skall stå på lämpliga ställen. Exempelvis inte under kranarna. Infarter och tillträdesleder måste planeras också ur olycksfallssynpunkt. Samma gäller för armeringsbänkar och andra upplagsplatser. Det här klaffar inte idag. Därför ser många arbetsplatser ut som slagfält.

Vi måste få en skyddsteknisk planering av byggarbetsplatserna. Är t ex kranen lämplig för det här bygget? Man ser många underdimensionerade kranar ute på byggena idag. Tar man ekonomiska hänsyn vid inhyrningen?

Byggmetoderna och arbetsmetoderna borde diskuteras redan i planeringsstadiet också ur skyddssynpunkt. Frågan är om inte företagen skulle ha skyldighet att behålla skyddsombud som kunde delta i utformningen och planläggningen av arbetsplatsen och arbetsmetoderna. Medbestämmandelagen räcker inte till det kravet ännu.

- o -

Alla markarbeten skall vara klara när stombyggnadsarbetet börjar så att inte sådana arbeten hindrar de övriga arbetena.

- o -

Ingen av oss fick vara med vid planeringen av det här bygget. Det var helt klart när jag kom hit. Det borde vara självklart att skyddsombudet aktivt fick medverka vid uppläggandet av byggmetoder och dylikt när ett bygge skall startas.

- o -

På det här bygget fick jag vara med redan på planeringsstadiet. Jag har fått vara med och välja arbetsmetoder, diskutera material och sådana saker. Jag tror att alla på bygget har en känsla av att detta har betytt en hel del både för arbetets genomförande och skyddsfrågorna.

- o -

Objektsanställning leder dels till otrygga anställningsförhållanden och dels till att skyddsombuden inte kan vara med vid planeringen av byggarbetsplatsen vilket skulle kunna vara regel om anställningen var fastare.

- o -

Armeringsupplagen är ofta felplanerade. Det är först när bilen med armeringsjärnet står på byggarbetsplatsen som man funderar över var armeringsjärnet skall läggas upp. Det ger ofta upphov till långa transportsträckor och onödiga olycksfallsrisker.

- o -

För miljön på byggarbetsplatsen är stadsplanearbetet viktigt. Som ett exempel kan vi ta vatten och avlopp som inte planeras för själva byggandet. Till en parkeringsplats kunde redan från början vatten och avlopp dras fram så att det kunde användas i bodarna. Även vid framtida ombyggnadsarbeten skulle de här brandposterna kunna utnyttjas. Planeringen för själva byggandet är undermålig. Motorvärmareuttag skulle finnas inskrivet i avtalet för byggnadsarbetare.

- o -

Arkitekter och konstruktörer borde ha ansvar för att man planerar in hållare och fästen för skyddsräcken.

- o -

Arkitekter och konstruktörer skulle förbereda fästen o dyl för räcken mer än vad de gör. Det borde vara enkelt att vid takfot och i trapphus rita in anvisningar för hur provisoriska räcken skall utföras och sitta.

- o -

På ritningarna över de prefabricerade elementen finns anfang för skyddsräcken inritade. Kanske första gången det skett på anbudsritningar? Här finns en viktig informationsuppgift för vår tidning.

- o -

Centrala bygghedskommittén i staden har föreskrivit att på ritningarna skall skydd, anfang för skydd samt hur skydden skall anordnas, finnas med. Tanken är att om skyddet diskuteras på varje ritning blir det också naturligt att tänka på skyddsfrågorna. Varje människa som skadas är en produktivitetsförlust för samhället. Man måste därför totaloptimera, inte bara tänka på byggets produktivitet. Merarbetet vid ritningarnas utförande betalar sig om man ser till helheten.

- o -

Arkitekter och konstruktörer skulle kunna göra mycket för skyddsarbetet genom att rita in anfang för skydd o dyl. Det är emellertid svårt att få igång ett samarbete med dessa.

Löneform

Arbete på ackord inbjuder till chanstagnation. Man chansar på att använda en maskin även om den inte är riktigt underhållen eller justerad. Skall man byta ut den eller få den reparerad, hindras pågående arbete och förtjänsten sjunker. Men arbete på ackord behöver inte vara den viktigaste stressfaktorn.

- o -

Vid volymackord är skyddsarbetet inbakat i priset. Hur mycket ingår? Skyddsräcken skall exempelvis sättas upp och tas ned och sättas upp igen. Hur många gånger är jag skyldig att utföra det arbetet? Vid rakt ackord kan man ta betalt extra för verkligt utfört jobb. I och med osäkerheten om arbetets omfattning ger man sjutton i säkerhetsjobbet vid premieackord och gemensamhetsackord.

- o -

Skyddsombuden var helt emot ackorden. De ansåg att skyddsarbetet icke skall vara inbakat i ackordet. Vid ackord tänker man bara på förtjänsten. Ackordet ger stress, som i sin tur är grundorsaken till alla fallolyckor. Vid ackord ser lagbarnarna till att lagen inte blir för stora. När arbetet minskar skickas vissa av lagmedlemmarna. Allt är inställt på att utföra jobbet så snabbt som möjligt. Det ger också stress.

- o -

Det är fullt klart att riskfyllda och svåra arbeten inte får gå på ackord. Vi får aldrig sälja vår säkerhet.

- o -

Man byggde radhus på volymackord. Man ansåg att volymackordet inte var bra ur säkerhetssynpunkt. Rengöring och städning väntar man med i det längsta när man jobbar på volymackord. Samma gäller för snöskottning.

- o -

I och med att man jobbar på ackord kommer jäktet. Därmed är inte sagt att om vi hade någon annan löneform skulle stressen och olycksfallen försvinna. Sköts skydden är ackorden inte olycksfallsskapande. Men det är en klar nackdel när skyddet är inköpt i ackordet.

- o -

Raka ackordet är olycksfallsskapande. Premiackord med gemensamhetsackord är bättre, där gör var och en vad på honom ankommer. Alla känner ansvar för uppsättning av räcken och andra skyddsarbeten.

- o -

Man vill göra gällande att olycksfallen uppkommer genom ackordshetsen. Man legitimerar på så sätt en nonchalant attityd till säkerheten. Om vi då avlägsnar ackordet, får vi då en säkrare process? Nej, riskerna försvinner inte därför. Slopas du ackordet hittar du andra saker att skylla på.

Det finns idag ackordslag med låg olycksfallsfrekvens, men med hög moral till säkerheten. Inställningen till säkerheten är betydelsefullare än ackord. Individuellt rakt ackord, som exempelvis i skogen, det skall bort. Sedan är det viktigt att vi diskuterar de olika ackordstyperna ur säkerhetssynpunkt. I princip är hela samhället idag ett stort ackordslag!

- o -

Allmänt kan sägas om ackordet att man ofta förbiser skyddsfrågorna för att därigenom vinna tid och öka förtjänsterna. Tidsnöd är en viktig orsak till olycksfall. Tidplanerna måste upprättas så att tiden räcker till för arbetets utförande. Vid ackord gjuter man ofta väggar för tidigt. Exempelvis utan riktigt ordnade tillträdesleder. Väggen blir kanske tekniskt perfekt, men jobbets skyddsuppläggning är inte riktig. Ett klart exempel på att skyddsmedvetenheten saknas. Varför skall produktionsmetoden få bestämma skyddsrisken? Gemensamhetsackord och volymackord är bättre än de raka ackordstyperna.

Ackorden ej direkt orsak till dålig miljö. Både materialleveranser och tidplaner är av stor vikt för att arbetet skall kunna bedrivas på ett olycksfritt sätt. Planering av materialupplag - framförallt armeringsupplag - är många gånger bristfällig. Även på landsbygden har vi problem med trånga arbetsplatser. När det gäller skyddsarbeten och ackord skall allt skyddsarbete ingå i ackordsuppställningen. Allt arbete vid t ex ställningsbyggande är skyddsarbete.

- o -

Förtjänsten som sådan inte det viktigaste. Byggnadsarbetaren vill se att han får något producerat.

Underentreprenörer - gästarbetare

För stora monteringsarbeten i betong och trä är bestämmelser och anvisningar ganska luddiga. Hur skall man informera arbetslagen på arbetsplatsen? Vi kan som exempel ta ett stort stommontage i betong. Montagearbetet kan ske samtidigt som ordinarie lag jobbar med schakt, grundarbeten o dyl. Där är informationen om hur stommontaget kommer att gå till viktigt för alla. Dels för att man skall kunna samordna de olika arbetsuppgifterna, dels för att man inte skall komma i vägen för tunga lyft och sådana saker. För många blir dessa samarbetsuppgifter nya och ovana. Stommontagen går fort, kanske på några dagar. Innan man hinner behandla det på någon typ av byggmöte är arbetet över. Vi har ofta svåra olycksfall bland montagearbetarna men också olycksfall orsakade av montaget bland de övriga gruppernas arbetare. Montage av den här typen ökar mer och mer och därför är det viktigt att vi söker förebygga olycksfallsriskerna.

Det måste ske genom information. En sådan information måste äga rum just innan montaget börjar. Alla måste veta hur montaget kommer att gå till, var man får uppehålla sig, o s v. Idag stannar informationen om sådana saker ofta hos arbetsledare för respektive grupper och kommer inte ut till de enskilda arbetarna som verkligen utsätts för de direkta riskerna. Här klaffar inte samordningsansvaret som det borde göra. Här fordras både muntlig och skriftlig information. Men det viktigaste är samordningen av arbete mellan montagegrupperna och de övriga grupperna. Särskilda problem uppstår när montagegrupperna består av folk som inte är vana vid byggarbetets uppläggning. Vi kan som exempel nämna beklädnad av stommar med korrugerad plåt. Ofta händer det att plåtar eller andra föremål tappas och faller från ganska hög nivå. Plåtar har en otäck förmåga att singla iväg och bli som giljotiner om de träffar någon.

Arbetsmiljöhandboken för arkitekter och konstruktörer är utmärkt på många sätt. Den ger goda råd för att skydda montörerna i montagegrupperna. Men det finns ytterst litet med om hur de övriga grupperna skall skyddas för de olycksfallsrisker de kan bli utsatta för genom montörernas arbete.

Man skulle kunna tänka sig skriftliga allmänna riktlinjer för hur detta skyddsarbete skall gå till. Men en absolut förutsättning är att de sedan på arbetsplatsen följs av en muntlig information där grupperna tillsammans diskuterar sina olika aspekter på det nödvändiga skyddsarbetet.

Samordningsansvaret gäller även för montagearbetsgivare. Arbeterskyddsstyrelsen måste utfärda bestämmelser om att ansvariga arbetsgivare och underentreprenörer har skyldighet att informera övriga grupper för att undvika olycksfall och fullfölja sitt samordningsansvar. Men, än en gång, den slutliga muntliga informationen och samrådet mellan de olika arbetsgrupperna omedelbart före montagearbetet är det viktigaste.

- o -

Särskild information vid montagearbetet är viktigt.

- o -

Vid montagearbete bör vanliga stegar förbjudas. Stegar som griper om pelarna skall användas. Övriga grupper bör icke få vistas på montageområdet. Problemet gäller inte bara betong-elementmontage. Vi har idag även stora järn- och plåtmontage. De utgör ofta större olycksfallsrisk därför att de flesta som jobbar med dessa montage icke kommer från Byggnads.

- o -

De mindre företagarna har ej kunskaper att ta på sig samordningsansvaret. Det blir ett hackande på varandra. Trots lagen finns det inte klara definitioner för vad som skall ske om byggherren upptäcker att den samordnande inte sköter det överlåtna ansvaret. Skulle inte dagkontrollanten kunna utbildas till att följa upp att det överlåtna ansvaret fullföljs, precis som vid övrig fysisk kontroll? Det regionala skyddsombudet klarar inte att kolla även detta ansvar. Om exempelvis facket gång på gång påpekat att samordningen ej sköts av byggtreprenören på rätt sätt, borde inte då byggherren ställas till ansvar?

- o -

Att samordningsansvaret organiseras på rätt sätt är en absolut förutsättning för att skyddet skall klaffa och olycksfallsriskerna minska.

- o -

När det gäller samordningen är det av stor vikt att huvudentreprenören från början gör en noggrann plan för skyddsarbetet. Vi har också lagt upp det så att är underentreprenörerna mindre än 5 till antalet fungerar TBM:s skyddsombud för deras arbetsställen.

- o -

Huvudentreprenören har samordningsansvaret. Vem som står för vad, måste organiseras från byggets början så man vet vad var och en har att rätta sig efter. Detta är särskilt viktigt på byggen med många underentreprenörer.

- o -

Samordningsansvaret och skyddsronderna är stommen i det förebyggande arbetet för att avlägsna riskerna på byggarbetsplatserna. Det arbetet är utomordentligt viktigt. Åtgärdsprogram som kommer fram genom skyddsronderna måste genomföras och leda till konkreta uppföljningar i form av åtgärder och information.

- o -

Samordningen med målare, bleck- och plåt, elektriker, är inte bra. Ännu sämre är det med övriga grupper. Bäst vore om vi fick bestämma i skyddsfrågorna. Men skyddsmedvetenheten måste ökas, tvång går inte. Arbetsledningen är ofta auktoritär och svår att få kontakt med. Det går inte att tvinga gubbarna in i ett säkerhetsarbete. Det är huvudarbetsgivarens ansvar att skyddsrondernas beslut verkställs av de samordnade arbetsgivarna. Här slarvas det ofta.

- o -

Underentreprenörerna frågar i stort sett inte efter något annat än att tjäna sina pengar och komma iväg till nästa arbete. De sprider på så sätt stress och dålig samarbetsanda omkring sig. Det sprider sig över hela arbetsplatsen och bidrar i många fall till att öka olycksfallsfrekvensen.

- o -

Underentreprenörer sticker från rengöring o dyl.

- o -

Smeder och plåtmontörer enormt farliga. De har inte känslan för byggandets förutsättningar. Även de fordrar mycket tjat.

- o -

Smederna är särskilt besvärliga när de kör med sina rondeller.

- o -

Pappläggarna skall ha lådor eller container på taket där de kan lägga emballage och avfall. En singlarde papp kan komma som en kniv ned bland arbetarna på bygget och utgör då en stor olycksfallsrisk.

Asfaltstyckena kan vara bemängda med vatten i porerna. När de släpps ned i grytan kan det bli rena explosioner. Förpackningen av asfalten måste ändras så att sådana olycksfallsrisker undviks. När asfaltstyckena släpps ned i grytan kan de också orsaka sprut som fyller handskarna på arbetarna med kokande asfalt. Papptäckarnas olycksfallsredovisning är undermålig.

- o -

Språket är det stora problemet med gästarbetarna. Bygganvisningarna borde finnas på det språk som är aktuellt på arbetsplatsen.

- o -

Gästarbetarnas miljökunnande ligger under vårt. Dessutom har de språksvårigheterna. De diskrimineras av de svenska arbetarna. En översättning av exempelvis bygganvisningarna skulle kanske hjälpa till att klara en del av diskrimineringen.

- o -

Vi har arbetare från Finland och språket är ett stort bekymmer. Allmänt kan vi göra oss förstådda på finska, men när man kommer till facktermer och fackdiskussioner är det sämre. Här kan lätt olycksfallsrisker uppkomma för gästarbetarna och även för dem de arbetar ihop med. Gästarbetarna har heller inte någon utbildning på våra skyddsbestämmelser. Det visar sig när de skall bygga trapplandgångar, ställningar och skydd och sådana saker.

- o -

Vid litet mer ovanliga arbeten där allmänheten är utsatt för olycksfallsrisk, tar man betydligt större hänsyn än vid sådana arbeten på byggarbetsplatser. Som exempel kan vi nämna klippning av träd på gator eller snöskottning från hustak. Där har man i allmänhet en man stående som varnar för de ovanliga riskerna. Något liknande kanske borde införas på byggarbetsplatserna till dess man funnit de riktiga formerna för samarbete mellan de olika entreprenörerna.

- o -

Underentreprenörerna är ofta sämre informerade än de vanliga byggnadsarbetarna.

Allmän utbildning

Största anledningen till olycksfall är att samhället inte har givit tillräcklig utbildning i fråga om arbetarskydd. Hela produktionsapparaten har fel uppläggning. Exempelvis beror fall till lägre nivå ofta på brister hos ställningar, stegar o dyl. Riskerna diskuteras inte på rätt sätt. Detta är grunden. Det gäller inte bara för arbetstagarna utan framförallt arbetsledare och andra arbetsgivarrepresentanter. Produktivitetstänkandet i utbildningen är helt dominerande och måste ge plats för säkerhetsutbildning av människor på alla nivåer.

Ett exempel på hur det borde vara får man vid kärnkraftverken. Där får alla båda sorters utbildning, alla skall tänka på allas hälsa. Den enskilde skall ha en grundläggande medvetenhet om riskerna både för sig själv och för sina arbetskamrater. De flesta av de tekniska olycksfallen beror på en omedvetenhet och nonchalans. Moralbegreppen måste ändras. Tävlingsattityden måste ifrågasättas. Olycksfallen är således beroende på den enskilde individens beteendemönster. Vi kommer således inte åt grundorsakerna till olycksfall om vi bara utbildar skyddsombuden. Vi måste få en ändrad allmän utbildning för alla som skall ut i arbetslivet. Men också dagens arbetstagare måste utbildas. Därför måste resurser sättas in på sådan utbildning och information snarast möjligt.

Produktionsprocessen i sig måste bli säkerhetsinriktad. Samhället skall kräva av arbetsgivare och arbetsledare att de med skärpa ger uttryck för att de vill ha en "säker" produktionsprocess. Likaväl som att brister inte får finnas i produktiviteten, så får det inte heller finnas brister i säkerheten.

Om någon sedan bryter mot reglerna måste där skapas bestämmelser för hur de skall behandlas. Skärpta attityder fordras även på detta område.

- o -

Yngre byggnadsarbetare har i allmänhet bättre skyddsutbildning och man ser att de vill att skyddet skall vara välordnat. De äldre säger ofta - jag har klarat mig alla år utan de där anordningarna. Stålmansmentaliteten måste bort! Men hur? Äldre snickare förknippar ofta säkerhetsarbetet med betalningen, men inte med tanken på skydd för sig själv och för kamraterna.

- o -

I byggen utsätts man alltid för olycksfallsrisk. Alla var överens om att man måste höja den allmänna medvetenheten om olycksfallsrisker. I förlängningen på medvetenheten ligger idéerna till konstruktiva åtgärder såväl i stort som smått.

- o -

Vi har som byggnadsarbetare ännu inte lärt oss att använda maskinerna på rätt sätt. Vi får ingen utbildning eller information. Men maskinerna har kommit för att stanna. De ökar vår produktivitet och de spar också människan i arbetet om de används på rätt sätt.

Sätter vi inte idag in resurser på att få byggnadsarbetarna medvetna om maskinens betydelse - både ur produktivitetssynpunkt och säkerhetssynpunkt - blir det antagligen först nästa generation som kan utnyttja alla fördelar med maskinerna.

De här sambanden är det många på såväl vår sida som arbetsgiversidan som inte har helt klart för sig.

- o -

Vissa skyddsombud har fått en del utbildning men övriga på byggarbetsplatsen har ingen. Någon eller några kan vara utbildade på specialform eller på bultpistoler, det är allt. Skall vi få flera skyddsmedvetna måste utbildningen i skyddsarbetet ökas. När det gäller de unga borde skyddsutbildningen komma igång i yrkesskolorna. De måste redan där få lära sig skötsel av handmaskiner, bultpistoler och sådana hjälpmedel.

- o -

Skyddsfrågorna borde ägnas mer uppmärksamhet i yrkesutbildningen. Här måste facket och yrkesskolorna samarbeta. Många av de yrkeslärare som ursprungligen kommer från våra led har

liten erfarenhet av skyddsarbetet på moderna byggarbetsplatser. Det kan vara 10-15 år sedan de lämnade det praktiska arbetet.

- o -

Alla våra funktionärer borde ha skyddsutbildning, så att skyddsfrågorna jämfördes med lönefrågorna exempelvis.

- o -

Skolning vad gäller miljö och säkerhet skulle behöva sättas in från början i grundskolan. Man kan hoppas att nu när skolbetygen så småningom försvinner och därmed den värsta konkurrensen i skolan, kan den typen av undervisning få bättre plats på schemat.

- o -

Informationen i skyddsfrågor är överhuvudtaget för dålig i skolorna. Men vet bara ungdomen om var och när skydd skall finnas så är de ganska aggressiva och fordrar att få skyddsarbetet utfört.

- o -

Grundutbildningen bör ligga utanför bygget. Sedan skall den fortbildande informationen ske på bygget. I grundutbildningen måste man använda alla tillgängliga medel i form av bilder av olycksfall o dyl.

- o -

Skyddsarbetet måste vara ett samspel mellan skyddsombud och arbetsledare på byggarbetsplatserna. Information när bygget börjar är särskilt betydelsefull. Sedan måste det tjasas och tjasas. Informationen skall gå ut till alla, inte bara till skyddsombuden. Det måste vara upp till varje individ att värna om sig själv och sin kompis. Hur arbetsprocessen läggs upp skapar olyckstillfällena. Vad du än gör, bedöm risken. Om varje man fick det intrummat skulle tänkandet på olycksfallsrisker öka och därigenom olycksfallen minska.

- o -

Yrkesskolorna ger bara grunden för det produktiva arbetets utförande. Sedan får du själv lära resten på bygget. Skall du få vara med i laget, måste du visa effektivitet. Så borde fördelningen också vara när det gäller skyddet. Men så är det inte idag. Skydd och produktivitet borde jämföras i all utbildning.

- o -

Arbetschefen ansåg att arbetsolycksfallens nedgång på hans byggen berodde helt och hållet på den ökade utbildningen av skyddsombuden. Därigenom uppkom en större skyddsmedvetenhet bland byggnadsarbetarna. Småolycksfallen minskar väsentligt genom ständiga påpekanden och upplysningar om hur dessa i allmänhet går till. Man måste ta hänsyn till varandra. Ingen skulle kunna tänka sig att ta 5 öre från någon annan. Däremot kan man bygga en ställning utan tanke på att någon annan kan ramla ned och slå sig fördärvad. Ett exempel på moralens betydelse i skyddsfrågor.

- o -

Utbildningen är fel inriktad. Vid besök på yrkesskolorna har man sett att eleverna får arbeta på ställningar som är undermåliga. Lärare och verkmästare är bara utbildade i effektivitet. Även om lärarna har varit byggarbetare är de numera bara lärare.

Barnen borde kunna skolas i skydd och miljö. Se exempelvis på deras problem vad gäller buller vid musik. Men tar vi upp hela den utbildningsproblematiken hamnar vi lätt i händerna på politikerna. Då blir det omedelbart fråga om pengar. Rationalisering och effektivitet har också blivit en del av skolarbetet. Vi måste tänka på effektiviteten under hela arbetslivet. Skyddsutbildningen för byggnadsarbetare har givit en ökning av gubbarnas uppmärksamhet på miljöfrågor. Idag är man uppmärksam på buller och skadliga ämnen. Effektivitet och skydd skall ingå i fostran, inte bara för arbetet utan även för fritid och i alla sammanhang under hela livstiden. Skolning i miljö skulle kunna bli lika viktig som i produktivitet. Ur arbetsgivarsynpunkt är god miljö lika viktig som hög effektivitet. God miljö ger nämligen god effektivitet.

- o -

Dåliga ryggar, dåligt humör ger många olycksfallsrisker. Människans vaksamhet för farorna måste väckas och ställas i motsats till "mig händer ingenting". Arbetsledarna är ofta anledning till den här "låt gå"-mentaliteten, trots att de vet betydelsen av att samverka. Ta vara på uppslag och påpekanden från gubbarna. Arbetsledarna skulle ju vara de pådrivande i stället. Kanske beror den här mentaliteten på att de har ett tryck på sig uppifrån, där förståelsen för miljöfrågor inte är den bästa.

- o -

Det går tio tillbud på ett olycksfall. Det är mycket viktigt att detta kommer fram i utbildningen så att alla blir på det klara med det här sammanhanget. Skulle vi få samma säkerhet på byggarbetsplatserna som vi har inom kärnkraftsindustrin, skulle olycksfallsfrekvensen på byggarbetsplatserna sjunka avsevärt. Finge vi massmedia med på den här uppläggningsvoren mycket vunnet. De skulle arbeta med säkerheten såsom mål i stället för att söka sensationer och syndabockar i de olycksfall de refererar.

Vi lägger enorma pengar på sjukvård, men förhållandevis litet på skyddsutbildning. En god skyddsutbildning skulle ge mindre sjukvård. Här har vi en rundgång som borde uppmärksammas mera av alla - och kanske framförallt massmedia.

Ordningen på arbetsplatserna är viktig. Dels blir det enklare att klara jobbet, dels blir olycksfallsrisken mindre.

Vid dagens introduktion på arbetsplatserna är effektiviteten det viktigaste. Säkerhetstanken borde jämföras med effektiviteten.

- o -

Rätt lyftteknik borde man propagera mycket mera för än vad man gör idag, både på kurser och i massmedia. Man skall lyfta med benen inte med ryggen, Det borde tutas i barnen redan under gymnastiklektionerna. Många unga har skador i ryggen innan de kommer ut i arbetslivet. I uppväxtåren kallas det för växtvärk. Kvinnor är mindre utsatta för sådana ryggsador, då de genom uppfostran blivit vana vid att hålla ihop benen.

- o -

Det är skrämmande att konstatera att ingenjörer och arbetsledare har fått så dålig skyddsutbildning under sin skoltid. Att skydda sig är lika viktigt som att vara effektiv. Skyddsmedvetandet bland arbetarna är också för dåligt. Det enda som biter är om inkomsterna minskar, om man inte följer skyddsföreskrifterna.

- o -

Skyddsglasögon skall finnas där de behövs. Men framförallt medvetenheten om vikten att använda dem måste ökas.

- o -

På en arbetsplats inrättades en särskild bod för icke rökare. I den rökfria boden håller man en fantastiskt god ordning. Inte troligt att det är beroende på rökningen som sådan utan på sammanhållning och attitydförändring. Har vi inte här en viktig forskningsuppgift?

Allmän information

Flera olika organisationer arbetar med att sammanställa metodtips. Vi har exempelvis Bygghälsan - Bättre verktyg idésamling. Vi har Byggnadsindustriförbundet Metodtips PAM. Sådana här tips blir ofta liggande hos byggmästaren eller verkmästaren. De kommer sällan ut till byggnadsarbetarna. De borde sammanställas i något slags rivblock så att verkmästare, förmän, skyddsombud kunde dela ut lappar med dessa tips direkt till dem som har nytta av dem.

Men först måste någon då samla in dessa tips från alla de olika hållen och systematisera dem på något sätt. Skulle inte Arbetskyddsstyrelsen kunna göra detta och sedan stå för utsändandet av blocken efter rekvisition? Stort arbete har lagts ned på att ta fram de här tipsen men därmed har arbetet avstannat.

Vad skulle kunna hända om dessa lappar kom ut på byggena? Jo, var de enkelt och trevligt utformade och delades ut med personlig information från arbetsledare, skyddsombud eller annan skulle detta kunna bli följden:

1. En klar minskning av olycksfallen.
2. Snabbare och bättre utfört arbete.
3. Väcka den tanken hos byggnadsarbetaren att det här ser ju inte svårt ut på papperet. Min idé skulle ju också kunna ritas ned på det här sättet.

Är det inte det här vi går och väntar på? Skulle man inte sätta någon psykologiforskare på det här och låta honom komma med ytterligare idéer?

- o -

Vi tycker att det numera står väldigt litet om arbetarskydd och tekniska tips i vår egen tidning Byggnadsarbetaren. Däremot finns det en hel del av värde i tidningen Arbetsmiljö som alla skyddsombud får.

- o -

Skyddsruta i tidningen blir lätt slentrian. I vart fjärde nummer skulle man kunna ha viss information.

- o -

Vi tryckte upp "Skydda Era Arbetskamrater" av Arbetarskyddsstyrelsen. Text: Arbetstagare som utan giltigt skäl uppsåtligt eller av oaktsamhet o s v. Den har gjort nytta.

- o -

Våra tidningar borde ha en särskild ruta där man refererade olycksfall som nyligen hänt. Spiktramp genom olämpliga skor, huvudskador på grund av att inte hjälm har använts, o s v. Tala noga om varför olyckan hänt även om det är någon annan än den olycksdrabbade som orsakat olyckan. Redogör framför allt för vilka följder olyckan fått för medlemmen, även om det blir en obehaglig läsning. Vi måste utnyttja alla medel - även "skräckpropaganda" - för att minska olycksfall och lidande. Det är framförallt de alldagliga icke sensationella olycksfallen vi måste hitta vägar att bekämpa.

Målet måste vara att alla blir skyddsmedvetna och alltid ha den gemensamma säkerheten i tankarna. Den felaktiga inställningen "mig händer ingenting" måste bort!

- o -

Farligt med för hård skräckpropaganda i tidningen. Däremot skulle enkla, klara praktikfall vara av värde.

- o -

Nej till skräckpropaganda i tidningen. Bättre att offra några timmar på att dra ihop alla gubbarna på bygget. En filmstump skulle då vara bra att ha.

- o -

Man skall inte försöka att skrämman människor till att undvika olycksfallsrisker.

- o -

Inte skräckpropaganda i vår förbundstidning. Hellre då en glimtare i vart tredje - fjärde nummer av tidningen, med en klar redogörelse för verkliga olycksfall och med följderna för den skadade utan "skräck". Liknande artiklar och redogörelse för skyddsfrågornas betydelse överhuvudtaget borde det finnas mer av i de lokala tidningarna också. Alla de tips och korta artiklar om skydd som publicerats av Bygghälsan och andra borde samlas i ett blädderblock som kunde sättas upp ute på arbetsplatserna.

- o -

Kontinuerlig skräckpropaganda tror man inte på. Men ta in i vår tidning - då och då och på olika platser - en beskrivning av verkliga olycksfall som hänt. Men tala sakligt om hur de har gått till och vad följderna har blivit. Peka också på att det inte är du ensam som tar risken. Många är beroende av dig. Hustru, barn, föräldrar o s v.

- o -

Chockpropaganda kan vara bra då och då, men inte i tid och otid.

- o -

Informationen vid starten av bygget är mycket viktig för skyddsarbetet. Skyddsombuden plus lagbasar skall informeras. Vid ett sjukhusbygge med cirka 200 man fick man ta den tid som fordrades för att informera vid starten. Alla fick cirka 2-3 timmars information om skyddets uppläggning. Skyddsombuden presenterades och alla kanaler för hur skyddsarbetet skulle gå till beskrevs. Man känner ju inte varandra på de stora arbetsplatserna. Huvudskyddsombudet på den här arbetsplatsen fick sedan gå och jobba med skyddet hela tiden och betalades på parallelltid. Som regionalt skyddsombud är det bra att få göra en sådan här genomgång på ett stort bygge. De som jobbar där sprids sedan ut på mindre byggarbetsplatser och för vidare den kunskap de har fått på det stora bygget.

- o -

Det borde vara obligatoriskt att skyddsombudet fick ta hand om en nyanställd någon eller några timmar och introducera honom i skyddet och skyddsarbetet på arbetsplatsen. Kostnaden för detta skulle naturligtvis arbetsgivaren stå för. Sedan vore det bra om det regionala skyddsombudet kom då och då, samlade ihop de nya och hade en mer allmän genomgång av skyddsfrågorna. Visade någon film o s v.

- o -

Information genom broschyrer tror jag inte på. Direkt personlig information är det enda riktiga.

När det gäller introduktionen av nyanställda på byggena ligger vi långt efter den fasta industrin. Där ägnar man flera dagar, kanske upp till en vecka, för introduktionen fast deras jobb inte står i beroende till omgivningen på samma sätt som hos oss.

- o -

Småolycksfall är en viktig sak att ta med i den allmänna introduktionen till nyanställda. Vid en allmän introduktion skulle verkligt praktiskt medbestämmande kunna komma in. Här skulle vi kunna öka aktiviteten bland våra medlemmar när det gäller skyddsarbetet. Ett exempel:

Man frågar arbetschef eller verkmästare hur den allmänna ordningen för handmaskiner skall vara på bygget. Underhåll, större reparationer, förvaring o s v. Verkmästaren svarar att han har tänkt sig så eller så. Jobbarna har emellertid en bättre erfarenhet av en annan uppläggning från en tidigare arbetsplats. Det är ett praktiskt känt område för honom. Han vet vad han talar om. En diskussion, ett fruktbart utbyte av erfarenhet kan komma till stånd. Samma sak gäller för många andra olika anordningar för undvikande av olycksfall på arbetsplatsen. Här talar man således om nära praktiska ting och förutsättningar på sin egen arbetsplats. Då blir det lättare att agera än när man sitter på en kurs. På detta sätt skulle man kunna åstadkomma både utbildning och introduktion på en gång. Vore inte detta något för en praktisk forskare att ge sig på? Kanske kunde ett regionalt skyddsombud gå vidare med utformningen av det här förslaget.

- o -

Introduktion av nyanställda på byggarbetsplatsen har jag inte varit med om men anser att det alltid borde genomföras. Många gör sig illa under den första veckan därför att de inte är insatta i hur arbetet är organiserat. Som det nu är får den nyanställda många gånger göra jobb som inte andra vill ha och som kan vara både svåra och farliga. I stället borde man ordna så att det blev en mjuk start och att den nyanställda under den första veckan fick lära känna bygget.

- o -

Skrivna instruktioner måste kompletteras med personlig information där man diskuterar de praktiska konsekvenserna av instruktionerna.

- o -

De som råkat ut för olycksfall borde vara mera ute och tala om det på arbetsplatserna. Jämför med hur Länkarna arbetar! Kommer det okänt folk utifrån hör man inte på. Det skall vara autentiska fall, helst folk man känner, som skall prata. Allmän skräckpropaganda går inte hem. Däremot om de man känner visar och pratar, lyssnar man.

- o -

Det är hela tiden fråga om kostnader och tidsåtgång på ett bygge. Men man stirrar sig lätt blind på produktionskostnaderna utan tanke på vad olycksfall kostar i form av tidsförluster och mänskligt lidande. När man börjar ett bygge skall man nog ha en 3-4 timmars information om skyddsriskerna. Många olycksfallsrisker kan då undvikas. Det har också visat sig att man

i diskussioner som följer på en sådan information får en mängd uppslag till förbättringar av skyddsarbetet på arbetsplatsen.

- o -

Vid information om avtalet får byggnadsarbetaren avtalet i sin hand. Läser det. Sedan frågar informatören om vad det står i avtalet. Var och en får på det sättet jobba, tänka. Undvik att predika, ingen hör då på. Tänk på detta i samband med information om säkerhetsfrågor.

- o -

Framförallt är det de unga och nya inom branschen som behöver en introduktion. Alltför ofta finns bara en centralt utskrivna information om den nya byggarbetsplatsen som planeringsavdelningen på byggföretaget arbetat fram. Den är ofta slentrianmässigt utförd. Den muntliga informationen på byggarbetsplatsen eftersätts. Här borde kunniga arbetsledare kunna utträtta mycket genom att muntligen gå igenom organisation, maskinskötsel, glasögon o s v. Det skulle vara rent olycksfallsförebyggande.

- o -

Massmediainformationen är den väg man skulle kunna nå de bästa resultaten i dagens läge. Propagandan behöver inte vara ensidigt inriktad på arbetsolycksfall. Att väcka medvetenhet och att få människor att göra riskbedömningar är det viktiga.

- o -

Massmedia borde engageras betydligt mera i skyddsarbetet, det allmänna skyddsarbetet. Balkolyckan i Obbola där en arbetare ramlade ned gav en reaktion ute på byggena. Men även bland konstruktörer, arkitekter och liknande.

Olycksfall som hänt kunde rekonstrueras. Tillbud diskuteras. Men visa sedan också hur arbetsmomentet borde ha gått till och hur arbetsmiljön borde varit. När du informerar måste du visa att det kan hända även den du undervisar. TV informerar idag sporadiskt om trafikfaror men inte om arbetsolycksfall. Många arbetsolycksfall är generella för de flesta branscher. Olycksfall i samband med stegar berör de flesta. Detsamma gäller för allmänna ordningens betydelse för snubbel-, halk- och fallolyckor.

MASKINER OCH VERKTYG

Information och utbildning

I hälften av de tekniska olycksfallen har man använt maskinerna fel, ej haft kunskap om skötseln och manövreringen. Många av dessa olycksfall kallar man slarv eller att de uppkommer genom den mänskliga faktorn. Verkliga orsaken är fel i introduktion, fel i information, fel i utbildningen.

Med väldigt enkla medel borde man kunna reducera maskinolycksfallen med cirka 25%. Vid en gedigen utbildning kanske med 50%. Med hjälp av den nya arbetsmiljölagen kan vi fordra denna utbildning. Här gäller det för oss att utnyttja dessa möjligheter. Genom forskning och praktiska undersökningar måste vi bevisa att denna möjlighet till reducere av olyckorna finns.

- o -

Sågar, bultpistoler och slipmaskiner ger ofta svåra invalidiserande skador. Huvudorsaken är stress och okunnighet om handhavandet av maskinerna. Man plockar bort skydden när de är i vägen för att arbetet skall gå fort. Man är dåligt informerad om de risker man då utsätter sig för. Här måste en ändring komma till stånd i utbildningen på gymnasieskolan och i informationen ute på arbetsplatserna. De som inte fått utbildning på maskinerna skulle ej få befatta sig med dem.

- o -

Arbetsgivarna köper slagborrmaskiner och bultpistoler för hundratusentals kronor, men någon liten information till dem som skall använda dem vill man inte kosta på. Information skulle ge till resultat att många olycksfall kunde undvikas och att även dyrbara reparationer på maskinerna skulle minska genom att arbetstagarna själva kunde sköta den förebyggande servicen.

- o -

För dagen skall vi sträva efter att företagen bygger upp en intern utbildning på de maskiner de ställer till vårt förfogande. Det måste vara ganska stora arbetsplatser för att det skall löna sig med en särskild maskinskötare eller bodtomte. På de mindre arbetsplatserna måste varje man som använder maskinerna vara så väl utbildad att maskinerna blir skötta på rätt sätt.

- o -

Vi kan idag konstatera att den information som bedrivits om bultpistoler har givit ett gott resultat. Borde inte de övriga maskinerna kunna ägnas samma informationsintresse? Det finns många tillverkare av bultpistoler och därför har man konkurrerat med god information för den egna varan. När det gäller spikpistolerna är tillverkarna inte så många. Kan det ha orsakat ett mindre intresse för informationsfrågor? Låt någon undersöka detta!

- o -

Man hade fått instruktion på bultpistoler genom försäljaren men för sågar och övriga maskiner saknades instruktion. Det vore bra om de som levererade maskinerna stannade några timmar och instruerade hur de skall användas. Helst bör dessutom finnas skriftliga instruktioner som följer maskinerna. Det är inte lätt för mig som skyddsombud att instruera på en massa olika maskiner om jag inte har någonting att gå efter. Använder man samma maskin dagligen, skall man både ha rätt och skyldighet till daglig tillsyn.

- o -

Information är bra men det är en fråga om att få folk att lyssna. Predika går inte, då hör ingen på. Man måste i stället åstadkomma något slags utbyte av information så att båda parter som deltar blir aktiva. Vid information om daglig tillsyn kan till exempel gamla maskiner fördelas på dem som skall informeras så att de själva får leta reda på felen och eventuellt åtgärda dem. Aktivitet är viktig vid all information.

- o -

Enligt arbetarskyddslagen är arbetsledarna skyldiga att instruera om hur maskinerna skall användas. Det sker väldigt sällan idag. Vid en sådan här reparationsavdelning där man är tillsvidareanställd borde det vara möjligt att ordna en riktig information. Det borde kunna organiseras så att skyddsingenjören på företaget hade hand om den detaljen. Det skulle löna sig att lägga ned arbete på dels instruktion om hur daglig tillsyn av maskinerna går till, dels en uppläggnings så att alla maskinerna med jämna mellanrum kommer in för en ordentlig genomgång. Företaget har en särskild skyddsingenjör som är ute ett par gånger per år på byggena. Dessutom kommer han om man kallar på honom. Vi vill ha muntlig redovisning och demonstration av handmaskinerna. Broschyrer utan samtidig muntlig information är utan värde. De försäljare som säljer förbrukningsmaterial - bult, spik, o s v till sina maskiner - de kommer gärna ut och instruerar hur man skall använda maskinerna. Andra maskiner är svårare att få instruktion på.

- o -

Utbildningen när det gäller skötsel och användning av maskinerna är under all kritik. Alla som skall använda t ex en handcirkelsåg borde veta vad som skall fungera och hur. En bultpistol är lika farlig som en älgstudsare. Ändå är det många som inte vet hur man skall rengöra en bultpistol. Bli det klickskott står man där och petar. Den som skall få använda en bultpistol borde ha behörighet därtill.

- o -

Bultpistol skulle absolut inte få användas utan att man har riktig utbildning. Många olyckor uppstår när en pistol klickar, för att man inte vet vad man då skall göra.

- o -

Det vore säkert också av stort värde om man redan på yrkes-
skolorna i utbildningen kunde skapa ett intresse för riktig
vård av de maskiner vi har. Även vid introduktionen på bygg-
arbetsplatserna borde man se till att alla blir intresserade
av att maskinerna är i bästa form.

- o -

Överhuvudtaget kan man ifrågasätta om skyddsfrågor och an-
vändning och skötsel av maskiner sker på ett tillfredsstäl-
lande sätt vid nuvarande yrkesutbildning. Dagens utbildning
på maskiner är ej fullgod. Kräv mera utbildning. Man bör
ifrågasätta åldern för den som skall använda en maskin.
Idag är den 18 år. Bör höjas till 20 år? Visar statistiken
något om ålderns betydelse för olycksfall med handmaskiner?

- o -

Jag anser inte att man skall höja åldersgränsen för dem som
skall få använda maskinerna.

- o -

Höjd ålder för dem som skall få använda maskinerna tror jag
inte på.

- o -

18 år är en bra ålder för att få använda klingor och andra
maskiner.

- o -

Stor olycksfallsrisk om de som skall arbeta med spikpistoler
inte får ordentlig introduktion och skötselanvisning.

Skötsel och underhåll

En maskin kan vara förstörd efter en veckas användning. Fler-
talet handmaskiner missköts. Det gäller både för de maskiner
som ägs av företaget och de som arbetarna själva äger. Servi-
cen är därför en mycket viktig förutsättning för att olycks-
fall skall undvikas. Service och information om maskinerna
skall arbetsgivaren stå för. Instruktioner skall finnas till
varje maskin.

- o -

Verktygsservicen är inte bra.
Arbetsgivaren skall stå för service och kontroll av klingorna.

- o -

Finge arbetstagarna en ordentlig utbildning och instruktion
om hur maskinerna skall skötas skulle det säkerligen löna sig
om några timmar i veckan anslogs för personlig vård av maski-
nerna. Jämför det militära och vapenvården. De som idag använ-
der maskinerna dagligen sköter dem nog. Problemet är de andra
som brukar maskinerna några timmar då och då. De känner mindre
ansvar för vården.

- o -

Skyddsombudet som även var reservförare, hade hand om maskinerna. Han var mekaniskt intresserad och även mycket skyddsmedveten. En idealisk kombination för en handmaskinskötare. Han hade fullt jobb med att serva maskinerna. Vid minsta fel på en maskin byttes den mot en ny renoverad. Både arbetsledningen och byggnadsarbetarna ansåg detta vara ekonomiskt försvarbart och olycksfallsriskerna minskades. Maskinernas livslängd ökade och den som använde maskinerna kunde lita på att inga fel fanns på dem. Arbetsledarna framhöll också att maskinskötare lättare kunde förklara för sina kamrater hur en maskin skulle skötas och även ge dem på huden då den var dåligt skött, utan att det missuppfattades. Det är svårare för en arbetsledare att göra det.

- o -

Maskinerna måste gå igenom kontinuerligt. I detta fall är förrådsarbetet inlagt i volymackordet. Ingen särskild är utsedd att svara för förrådet. Det gör att servicearbetet på maskinerna kommer i sista hand. Det borde finnas någon typ av bodtomte som tog hand om elektriska sladdar, vajerslingor och skadade maskiner som nu bara läggs in i förrådet. Förrådsarbetet bör ske på parallelltid. Maskiner med felaktigheter ger mycket spilltid på arbetsplatserna. Slarvet med servicen på maskinerna är således inte bara en olycksfallsrisk utan också en betydande ekonomisk fråga för byggnadsföretaget.

- o -

Att man på större och medelstora arbetsplatser har en skicklig och ansvarig skötare av alla handmaskiner och att användarna av maskinerna är välinstruerade är viktigt. Men hur blir det på de små arbetsplatserna, där väl de flesta olyckorna händer? Enda möjligheten här är tätare regional verksamhet för vår del. Vi måste få mer tid att jobba med de mindre arbetsplatserna.

- o -

Vi har en man på förrådet som kan reparera de flesta handmaskinerna. Förrådet ligger emellertid så tokigt till att vi får stor tidsspillan om vi skall lämna in maskinerna. Vi har därför en egen bod där vi förvarar våra maskiner. Det har tyvärr till följd att översynen av maskinerna inte blir tillfredsställande.

- o -

Vi är bara åtta man kvar på detta bygge. Tidigare hade vi en bodtomte. Nu har vi ingen. Det måste finnas någon på varje bygge som har ansvaret för den dagliga tillsynen av maskinerna. Nu kan en man använda ett verktyg en dag och sedan lägger han det ifrån sig. Ingen kontroll, ingen översyn. Först när allvarliga fel uppstår sänds den iväg för genomgång. Det gäller också för bultpistolerna. Bultpistolen är ett vapen. Man tar en pistol utan att titta närmare på den. Man skall bara skjuta ett par skott, tycker man. Men då är det lätt att olyckan är framme.

- o -

På de sista byggena jag varit har handmaskinerna varit i dålig kondition. På handcirkelsågarna har inte skydden gått ned som de skall. Det beror till stor del på att vi inte har haft någon bodtomte längre. Det är en stor brist att ingen har ansvaret för maskinerna på bygget. Någon på bygget som är intresserad av maskiner borde ha några timmar anslagna för att sköta det dagliga underhållet. Det skulle säkert också löna sig om vi slapp dessa ideliga avbrott i vårt arbete därför att maskinerna inte fungerar.

- o -

Någon, t ex bodtomten, bör utses att vara ansvarig för handmaskiner, handverktyg, stroppar o dyl. Men det måste vara en man som är intresserad av att pyssla med maskiner. Exempelvis en rörmontör eller maskinförare. En förrådsman som är bra på blanketter är troligen inte den rätte. Här borde arbetsgivarna vara intresserade av att få detta utrett och få en försöksverksamhet igång. Både ekonomiskt och ur säkerhetssynpunkt borde en ny sådan typ av bodtomte vara av stort värde. Tiden talar för detta, vi får ju mer och mer maskiner på byggena.

- o -

Vi får hämta ut maskinerna vid ett centralt förråd. De är i god kondition när man får ut dem. Men sist vi satte upp undertak fick vi ut bultpistoler utan att vi tidigare hade skjutit med sådana.

- o -

Flera spikpistoler som haft felaktig funktion har skickats tillbaka till förrådet. Nordiska Kartros spikpistol har servats bra av försäljare och tillverkare.

- o -

Att allt material och maskiner skall gå in till ett huvudförråd för kontroll och reparation är inte en garanti för att man sedan får tillbaka ett fullgott arbetsmaterial. Vi har många gånger kunnat konstatera att det vi har fått från förrådet har varit lika dåligt som det som vi har sänt in. Skall huvudförrådet få någon betydelse ur skyddssynpunkt måste det vara försett med lokaler, reparationsverktyg och reparatörer som kan kolla inkommande material och utföra erforderligt arbete. Krokiga spiror får inte rätas.

- o -

Då företag har för mycket arbete på gång får inte den maskinella utrustningen någon översyn medan den flyttas mellan de olika arbetsplatserna.

- o -

Ofta går maskinerna från arbetsplats till arbetsplats utan någon genomgång. Det borde vara obligatoriskt att de skall in på ett förråd för genomgång. Så fort en maskin är trasig skulle det vara självklart att arbetsledaren satte en lapp på maskinen av vilken det framgick vad som var trasigt. Maskinen skulle sedan inte få användas förrän den varit inne på förrådet.

- o -

Då en handmaskin av något slag blir skadad skall en röd lapp sättas på. Maskinen får inte läggas in i förråd förrän dess arbetaren som upptäckt den varit hos verkmästaren och han har satt på lappen. Verkmästaren skall vara skyldig att sätta dit lappen och ange på den vad som är fel på maskinen.

- o -

Skadade handmaskiner skall förses med en röd lapp som signers båda av arbetaren och arbetsledaren. Det skulle skydda båda och uppfordra båda att alltid se till att maskinerna är i bästa kondition.

- o -

Firman betalar hyra för gubbarnas egna klingor. Firman håller också med service på maskinerna. Gubbarna måste säga ifrån för att få service. Vi har två man som bara arbetar med skydd på parallelltid.

- o -

Tidigare när vi själva skötte servicen på våra egna maskiner var maskinkonditionen bättre. Genom att firman hyr in maskinerna från enskilda gubbar kan de bli av med sina dåliga grejor. Hit hör också de grå underentreprenörerna.

- o -

Arbetsgivarna skall äga maskinerna och stå för den allmänna servicen. Idag är den ganska dålig. Maskiner som redan har fel kommer till byggena. Här måste en ändring komma till stånd.

Maskintillverkare

När det gäller spikpistoler kommer det nya modeller ganska ofta. Många gånger frågar man sig om tillverkaren har haft något samråd med dem som praktiskt skall använda spikpistolerna. Vi får heller ingen utbildning på de nya maskinerna. Hilti har god service på sina pistoler. I allmänhet får man också en kortare instruktion hur man skall använda Hiltis pistoler och ett kort som talar om att man fått instruktion. Även vid yrkesutbildningen får man numera ganska bra instruktioner på handmaskiner.

- o -

Förmå konstruktörer och maskintillverkare att göra maskiner som är avsedda för byggindustrin. Kanske blir serierna då för korta. Ur olycksfallssynpunkt är det emellertid viktigt att maskinerna utformas så att de tar hänsyn till byggandets speciella förhållanden. Även om de blev något dyrare tror jag att det skulle löna sig ur olycksfallssynpunkt att få dem speciellt utformade. Det finns flera exempel på där en sådan samverkan har betytt mycket. Se exempelvis dammsugning i samband med borring!

- o -

Nya maskiner, direkt från tillverkaren, är det mycket sällan några fel på. Däremot görs de flesta maskinerna för andra användningar än just på bygget och därigenom är de inte direkt anpassade till byggandets förutsättningar. Här borde tillverkare och försäljare diskutera mera med dem som använder maskinerna för att eventuellt kunna göra enklare ändringar som gjorde dem robustare och mer användbara på byggena.

- o -

Var och en måste känna till den maskin han jobbar med genom information och utbildning. Vi måste också systematisera de olycksfall som ständigt återkommer och göra något åt orsakerna. Hela kedjan maskin-tillverkare-brukare-användningsområde-instruktion-utbildning måste man gå igenom och med praktisk forskning och öppet samarbete på alla händer arbeta sig fram till samförståndslösningar som radikalt minskar olycksfallsriskerna.

- o -

Vi borde också få vara med och påverka nyanskaffning av maskiner. Det skulle innebära att tillverkarna fick ta större hänsyn till vad vi tycker och tänker.

- o -

När nya maskiner skall inköpas borde skyddsombuden få vara med. Idag är det bara prisskillnaden som får avgöra.

- o -

I förvaringslådorna för bultpistoler borde finnas plats för skyddsglasögon och hörselskydd. Fjädrar och klingskydd på cirkelsågar är för dåligt konstruerade. Här borde man kunna forska fram bättre grejor.

- o -

När det gäller kap- och klyvsågar måste vi få bättre konstruktioner på skydden. Detta är en viktig forskningsuppgift. Bult- och spikpistoler måste vara bättre utrustade med skyddsglasögon, hörselskydd o dyl. De bör förvaras i lådor, som också innehåller denna tilläggsutrustning.

- o -

Precis kontroll på alla maskiner. Låda för maskinen där också alla hjälpmedel finns. Då kan allt kollas och kontrolleras ofta och noga.

- o -

Hiltis slagborrmaskin är bra, den slår inte tillbaka som andra fabrikat gör. Alla bormaskiner borde vara försedda med sidohandtag. De maskiner man trycker på direkt bakifrån är mycket svårare att hålla.

- o -

När det gäller placeringen och utformningen av strömbrytare på de elektriska maskinerna finns det idag en massa olika utföranden. Här borde en utredning göras så att de bästa utformade brytarna användes på alla maskiner.

- o -

Fastnar man med en bormaskin eller en såg är det lätt att man får handlederna söndervridna. Står man på en bock eller oskyddad ställning är det lätt att ramla ned och få ytterligare skador. Maskinerna måste förses med effektivare slirskydd. I samarbete med tillverkarna borde man också kunna få fram ett enkelt och effektivt dödmansgrepp. Som de nu är utformade slår man lätt sönder tummarna. På många andra områden har tekniken kommit långt. Varför skulle man inte kunna lösa det här problemet också?

- o -

Maskinerna bör ha steglös hastighetsreglering. De bör alla vara försedda med dödmansgrepp.

- o -

Alla handmaskiner borde ha dödmansgrepp. Framförallt gäller det slagborrmaskiner av större typer och även glättningsmaskiner.

- o -

Ett effektivt dödmansgrepp borde kunna införas på flera typer av maskiner.

- o -

Flera bormaskiner är försedda med revolverstart. Men sedan finns det en knapp att ställa av revolvern så att maskinen går ändå. Det borde inte få förekomma.

- o -

Dödmansgrepp är svårt att ta ställning till rent principiellt. Däremot är det fullt klart att avstängningen bör vara lätt tillgänglig. Vissa maskiner är utformade så att man bär motorn på ryggen och man måste då gå runt med handen för att stänga av dem. Så får det naturligtvis inte vara. Men man får heller inte komplicera maskinerna för mycket. Det kan leda till att funktionen blir mindre pålitlig eller att säkerhetsanordningar ha sätts ur spel.

- o -

Rörarbetarnas gängmaskiner borde ha dödmansgrepp.

Borrmaskinernas spärrar är farliga. Dödmansgreppet är inte säkert. Kör borrmaskinen fast är levande kraften i maskinen tillräcklig att orsaka skador i handleder och armar. Tro- ligen borde det vara en sprint av något slag som gick av när belastningen blir för stor. Jämför med hur båtpropell- rarna är utformade. När man borrar i betong borde skydds- glasögon, hörselskydd vara obligatoriska.

- o -

Olycksfallsriskerna är stora när handmaskiner inte sköts ord- entligt. Vi har haft fyra spikpistololyckor på två månader. Ingen av pistolerna var försedd med svensk text. Spikpistoler- na är lufttrycksdrivna. De är för tunga att hålla med en hand. På ställen där det är svårt att komma åt, skjuter man ofta i kanten på en regel eller dylikt och spikarna kan då bli lika farliga som bultarna vid bultpistoler. Här är det viktigt att fabrikanter och importörer lägger ned kostnader på instruktio- ner och utbildning. Spikpistolen är ett bra men farligt verk- tyg. Instruktion och utbildning är betydligt bättre när det gäller bultpistoler än spikpistoler. Yrkesinspektion och ar- betarskydd tolkar inte farorna lika när det gäller dessa hand- verktyg. Bultpistolerna har plåtlåda med instruktionsbok i plastficka. Därigenom finns alltid instruktionsboken tillhands. Däremot levereras spikpistolerna i vanlig pappkartong till första bygget. Sedan försvinner pappkartongen och eventuell lös instruktion, som på senare tiden funnits på svenska. När vi påträffat spikpistoler utan instruktionsblad har vi burit in dem på verkmästarekontoret och förbjudit användning. Både arbetsgivare och arbetstigare blev förbaskade, men följd- en blev att arbetsgivaren tryckte på leverantören och därige- nom har förhållandena blivit bättre idag.

- o -

Spikmaskiner är också farliga saker att handskas med. Med nuvarande utförande kommer också ergonomiska synpunkter in. De är tunga och kan därför orsaka sträckningar och rygg- besvär. Samma gäller för vibrobalkarna. Sträckningsrisker- na är stora när man står i armeringen och jobbar. Här borde ett linspel kunna utvecklas som en draganordning för vibro- balken.

- o -

Tillverkare, importörer, försäljare av maskiner t ex spik- pistoler, måste se till att det finns ordentliga instruk- tions- och skötselansvisningar med.

De bör kunna ställa upp och ge service till den maskinella utrustning som de säljer och utbilda arbetslagen att hantera utrustningen.

- o -

Avdragsbalkarna borde förses med linspel, det är klart genomförbart. Det skulle dels kunna spara folk och dels spara många ryggar.

Handhavande av maskiner

Det är svårt att använda det runda skyddet som en del bultpistoler har. Den personliga skyddsutrustningen är också dålig vid bultpistoler. Det borde finnas en låda där bultpistolen, glasögon och öronskydd finns med. Egentligen skulle det finnas hörselskydd med för dem som arbetar i närheten av dem som använder bultpistolerna.

- o -

De flesta som idag använder bultpistoler får ingen direkt instruktion eller undervisning. Det finns också många som använder fel rondeller i sina slipmaskiner. Cirkelsågarna måste hållas under uppsikt. Underhållet är viktigt. Man arbetar med sneda knivar och dåligt återgående skydd utan att göra någonting åt dem. Det är först när de blir helt oanvändbara som man lämnar in dem för reparation.

- o -

Vi har inte haft några olyckor här med handmaskiner. Det är viktigt att man använder rätt maskin på rätt plats. Ju mer skydd en maskin har, desto sämre är den att använda. Skydden går lätt sönder och då blir maskinen farligare än om den inte hade något skydd. Genom jäktet vid ackordsarbete sågar man lätt fast. Är då skyddet felaktigt kan olycksfall uppstå. Fjärdrarna på sågarna mattas lätt ut. Många maskiner som används på byggena är inte gjorda för byggena. De är inte tillräckligt robusta och går lätt sönder. Här borde ett samarbete mellan dem som praktiskt använder maskinerna och dem som konstruerar dem kunna betyda mycket för att undvika olycksfall. Det skulle säkert löna sig även om maskinerna blev något dyrare.

- o -

Småskador uppstår lätt när man tillfälligt skall använda en maskin eller ett handverktyg som fordrar viss personlig skyddsutrustning. Sitter det en betongknota i vägen när man t ex håller på med uppregling av mellanväggar tar man en mejsel och bilar bort den utan att använda skyddsglasögon. Då händer det många gånger att man får en flisa i ögat. Man lånar en kedjesåg för att klara en sågning som annars är svår att utföra. Fast man inte känner till sågen ordentligt. Allmänt kan man säga att tillfälliga moment ofta skapar förutsättningar för olycksfall. Ingen vill tala om för sitt skyddsombud verkliga orsaken vid sådana här småolycksfall. Att få en sann statistik på dessa är alltså svårt. Skall vi kunna bekämpa även småolycksfall måste vi vara överens om att det händer och att det fordras en information direkt ut till våra medlemmar.

- o -

Personligt slarv vid handhavandet av maskinerna är vanligaste olycksfallsorsaken. Man kopplar ur skydden på maskinen och använder inte personlig skyddsutrustning.

- o -

Vi är särskilt noga med att knivarna på sågmaskinerna skall sitta kvar. Ingen såg utan kniv får användas. Det går bra att såga spånplattor även med kniv, bara inte kniven är grövre än klingan.

- o -

Vid sågning av gips är det särskilt viktigt att man ofta och noggrant rengör sågen. Annars beakar lätt de spån som uppstår igen de säkerhetsanordningar som finns på cirkelsågarna och svåra olycksfall kan uppstå.

- o -

När man sågar av formen i överkanten med hjälp av en cirkelsåg, har man ofta en obekvämlig arbetsställning. När man tar ned den kommer man lätt åt det egna låret. Går då inte skyddet för klingan tillbaka kan en svår olycka inträffa.

Man har på byggena mer och mer börjat använda kedjesågar, som är avsedda för skogen. De är utomordentligt farliga därför att det finns så mycket okänt i det som skall sågas på byggena. Skogsarbetarna har särskild skyddsutrustning när de använder kedjesågar. Det bör byggarbetare också ha om man överhuvudtaget skall tillåta användning av sådana maskiner på byggena.

- o -

När vi gör inspektioner tillsammans med yrkesinspektionen bär vi in kedjesågarna till arbetsledaren och säger att de inte får användas igen förrän byggnadsarbetarna har fått full utrustning för att använda dem, samma som skogsarbetarna har. Faran för hörselskador måste uppmärksammas vid alla dessa typer av maskinverktyg.

Kniven plockas bort på motorsågen. Kniven får inte vara grövre än sågklingan. Fjädrar för skyddet skall bytas ofta. Kolla alltid att skyddet fungerar! Här måste man få tillverkare och försäljare engagerade på samma sätt som Hilti, när det gäller bultpistolerna. Då kan underhåll och instruktion ge ett annat resultat.

- o -

Vid stålregelskärning använder vi rondell i cirkelsågen. Den ligger då säkrare skyddad än vid vanlig rondellskärning.

Fältverkstäder

På 90% av byggena i stockholmstrakten finns s k snickeriverkstäder på byggarbetsplatsen. Här händer de flesta olycksfallen. Man tillverkar trummor, kilar, avstängare o dyl. Ofta är det någon äldre träarbetare som skall få det litet lugnare som jobbar på dessa verkstäder. Ofta är det kloka gubbar som gör små uppfinningar, påskjutare o dyl som underlättar arbetet. Sedan kommer det in andra som gör något jobb utan att vara insatt i hur maskinen skall användas. Då händer olyckorna. Dålig städning är ofta en bidragande orsak. Man snubblar och kommer i kontakt med oskyddade klingor och sådana saker.

Man borde kunna standardisera både verkstaden och de maskinerna som skall finnas i en sådan verkstad. Det skulle innebära att förutsättningarna var lika från bygge till bygge. Man skulle känna igen sig och upptäcka fel och avvikelser från det standardiserade utförandet mycket enklare.

- o -

Lämpligt med fast gubbe i snickeriverkstaden om det är mer än 5-10 gubbar som jobbar med träarbete.

- o -

De provisoriska verkstäderna på arbetsplatsen är ett speciellt problem. Där en man sköter verkstaden och tar ansvaret för dess funktion händer det färre olyckor. För klyv- och kapsågar finns det anvisningar från Arbetarskyddsstyrelsen. Klyv- och kapmaskiner är lika farliga som excenterpressar. Men det verkar som om information i de här sammanhangen inte hjälper.

På de större arbetsplatserna där man kan ha speciella maskiner går det bra att göra föreskrifter som också följs. På de mindre arbetsplatserna däremot är kontrollen svårare. Där fortsätter man att använda klingan upp och ned och använda den som kap- och klyvsåg. Många har använt de här maskinerna på det sättet under lång tid och anser därför att de inte är farliga. När sedan en olycka händer är man helt oförstående för hur det kan ha gått till. Det här slentriantänkandet är mycket svårt att bekämpa.

- o -

Snickarverkstäder på byggarbetsplatser har olika problem i Malmö och Stockholm. Kan det ha med uppdelningen i timmermän och snickare att göra? Endast vid gemensamhetsackord har det hänt att t ex någon betongarbetare som varit med och spikat underpanel har gått ned i verkstaden för att klyva eller kapa och därmed mist ett par fingrar. Ett klart exempel på hur viktigt det är med instruktion och information när någon ger sig in på ett nytt område. Ännu viktigare är det kanske att skapa medvetenheten hos den enskilde om att han utsätter sig för faror när han ger sig in på ett nytt arbetsområde. Kunde vi

skapa den medvetenheten skulle var och en komma att kräva utbildning och information på ett annat sätt än som är vanligt idag. Därmed skulle mycket vara vunnet.

- o -

Ofta ser man cirkelsågar monterade upp och ned i ett litet bord ute på byggarbetsplatserna. Både verkmästare och skyddsombud ser dem dagligen utan att någonting görs åt detta.

- o -

Ofta ser man att något snickarlag har satt upp en handmaskin upp och ned i en bänk och använder den som kapklinga. Det är förbjudet, men används ändå. I dessa fall finns det inte något skydd för själva klingan.

Större maskiner

Vi har problem att få utbildade kranförare. Flera kranförare har lämnat sina jobb. De tjänar för litet. Det har inneburit säkerhetsproblem. Sämre körning och sämre lastning får till följd både olycksfall och olycksfallstillbud.

- o -

Kranuthyrningsfirmorna har kranar men inte kranförare. De använder utbildade kranförare eller uppmanar entreprenörerna att skaffa egna förare. Principiellt har byggarbetsgivaren ansvaret.

- o -

Kranar skickas från bygge till bygge utan att göras i ordning.

- o -

Kranar och hissar måste också underhållas. Det räcker inte med bra utbildade förare. De måste också få tid för underhåll och daglig tillsyn, annars uppstår lätt olycksfallsrisker i samband med dessa maskiner. Det är också viktigt att man får den rätta krantypen på bygget. Idag tar man många gånger den kran som är ledig inom firman eller den som är billigast att hyra in. Det betyder ofta att arbetet blir svårare att genomföra och att olycksfallsriskerna ökar. Här måste våra synpunkter få komma fram redan vid planeringen av bygget.

- o -

När man har bråttom lyfter man ofta med det som redan hänger i kroken. Exempelvis en vajer när man borde använda kätting, även om vajern redan är skadad. Vajrarna blir lätt förstörda. Rätt lyftverktyg är en billig försäkring mot olycksfall.

- o -

Med lyftredskapen händer det en hel del klämolyckor. Här använder man många gånger fel gripanordningar bara av bekvämlighet. De är nog bra för sina speciella uppgifter men används de till andra lyft är de ofta farliga. Det här måste kranförare och skyddsombud ha speciell uppmärksamhet på. Det finns

speciella lyftanordningar för runda fat, för virke o s v, men man använder det som redan sitter i lyftapparaten. För många sådana olycksfallsrisker borde man gemensamt kunna utarbeta allmänna skyddsföreskrifter. Det skulle vara ganska enkla grejor som man kunde spika upp i närheten av den anordning som skyddsföreskrifterna avsåg. Vid en trappa, vid en stege eller intill ett lyftredskap.

- o -

Sliptrissa med ryggsäck borde förbjudas. Den är för tung och belastar också halskotpelaren. Bullernivån och dammriskerna är för stora.

- o -

Vakuummaskiner och glättningsmaskiner måste skötas mycket nog. Glättningsmaskinerna måste vara i balans. De borde också vara försedda med dödmansgrepp. En arbetare som inte kört en sådan maskin tidigare dansade runt hela bjälklaget innan någon annan fick tillfälle att rycka ur handsken.

- o -

Vid företag som har för mycket arbete på gång får inte maskinerna nödvändig översyn. Sköter inte arbetsgivarna maskinerna, kräv nya! Det gäller både stora och små maskiner. Hur skall man då avgöra om en maskin, exempelvis kran, traktor eller dylikt, är ofarlig? Jo, kräv att besiktningsspapperen för maskinen finns med. Så kan och skall man förfara när arbetsgivaren påtagit sig för mycket arbete. Blir det mindre med arbete får man kanske knipa käft för att behålla arbetet.

Handverktyg

Skaften till stämjärnen borde utvecklas. Träskافت med ring var bättre än de plastskافت som man idag använder. Bitar spricker ifrån och kan orsaka svåra skador.

- o -

Handverktygen skall skötas. Skägg på mejslar får inte förekomma. Skافت på hammare o dyl skall sitta fast ordentligt.

- o -

Handverktygen måste hållas i bra skick. Mejslar får inte ha skägg, yxor får inte vara oskarpa.

FALL

Ställningar

Bygg inte bredare ställningar än vad som är behövt. De flesta olyckorna händer när bara två plank finns kvar men ställningen har en bredd för sex plank. Ofta används ställningar som byggs för manuell putsning vid sprutputsning. Där finns särskilda olycksfallsrisker. Ställningar är bedrägliga på det sättet att de inger en falsk säkerhetskänsla. Är de då inte byggda efter bestämmelserna kan olyckor inträffa. Ställningsbyggare som arbetar med uppbyggnad och nedtagning av ställningar, klarar sig bättre än de som sedan skall använda ställningarna. De är mer uppmärksamma på olycksfallsriskerna än de som senare utför annat arbete på ställningarna. Här finns många psykologiska förutsättningar som borde undersökas och sedan komma till användning vid den nödvändiga informationen ifråga om olycksfallsrisker.

- o -

Är det en särskild firma som utför ställningsbyggandet är man väldigt kritisk mot deras arbete. Egna ställningar kritiserar man inte på samma sätt.

- o -

På flera byggen har man gått in för ett slags permanenta fasadställningar. Bomlagen ligger i bjälklagshöjd. För att sedan slippa flytta bomlagen ställer murarna bockställningar ovanpå bomlagen för att mura fullt upp till nästa våning. Orsaken till detta är att man minskar ställningsarbetet i det gemensamma ackordet. Det har väl inte hitintills orsakat några olycksfall men olycksfallsrisken är ju betydligt större och man får dessutom dåliga arbetsställningar.

- o -

Här är det lätt att skylla på ouppmärksamhet, dåliga ställningar, lättmetallstegar, dåliga skyddsanordningar överhuvudtaget. Men detta är inga primära orsaker. Varför använder man en dålig ställning, varför är man ouppmärksam? Jo, skyddsmedvetenheten är för dålig. Här kommer dålig planering, för korta byggtider, ackordsjakt in som primära orsaker. "Olycksgubbarna" faller här lätt offer för olycksfallsriskerna.

- o -

Vid högre höjd är det viktigt att räckena på ställningar m m blir rätt utförda. Här slarvar träarbetarna ofta med de dubbellediga räckenas utförande. De skydd som betongarbetarna sätter upp blir ofta av provisorisk karaktär.

- o -

Plyfa fel material att använda som gångbord vid ställningar. Den här hal och farlig.

- o -

Ställningskonstruktioner som inte följer Arbetarskyddsstyrelsens bygganvisningar skall egentligen godkännas av yrkesinspektör. Skyddsombuden borde slå ned på sådana ställningar som man ser inte följer dessa anvisningar.

- o -

Hur ställningarna skall utföras bör visas på ritningar. Då blir kvalitén bättre.

- o -

Man slarvar också med att bygga över ut- och ingångar i bygget. Respekten att jobba över varandra har blivit mindre. För att undvika olycksfallsrisker i dessa sammanhang är planeringen viktig av hur bygget genomförs.

Räcken

I trapphus väntar man ofta på att smederna skall komma med de riktiga trappräckena. Under tiden står trapporna utan räcken och utgör en stor olycksfallsfara.

- o -

Ofta slarvar man med att sätta upp skyddsräcken och även att sätta tillbaka räcken som man tagit bort för transporter o dyl. Den som tar bort ett räcke borde vara tvingad att sätta dit det igen. Samma gäller för skyddskedjorna vid betongstommar. Kedjorna hakas inte upp igen efter det att man har tagit in någonting med kran.

- o -

Om räckena sköts beror på lagbasarna. Första räcket sätts upp riktigt. Att räcket sedan tas bort och inte sätts upp igen är alla gruppernas fel. Man kan inte skylla helt ifrån sig på arbetsgivaren. Alla måste hjälpa till.

- o -

Vi har inte något riktigt informationsmaterial om vad ett bortplockat räcke innebär. Underentreprenörerna känner tydligen inte ansvar för andra i det här fallet. Lärlingarna tycks ha fått dålig information om detta i skolorna. Äldre BTM sätter tillbaka räckena men inte lärlingar, yngre och underentreprenörer. Utländsk arbetskraft utgör ett speciellt problem.

- o -

Fallolyckor borde endast den vara utsatt för som sätter upp räcken. Men de är mycket sällan utsatta för sådana olycksfall. Litet till mans slarvar vi med återuppsättning av räckena. Vår skyddsmedvetenhet för våra kamrater är inte vad den borde vara.

- o -

Lättmetallräcken är svåra att använda, de passar inte alltid.

- o -

Man borde lägga ned arbete på att få fram en standard för skyddsräcken.

- o -

Räckena måste sättas tillbaka. Här fordras mycket instruktion så att alla blir medvetna om säkerhetsriskerna både för sig själv och andra. En träarbetare som idag jobbar på ackord och därvid slarvar med räckena kommer att göra det även om han får fast lön. Först nästa generation kan man räkna med kommer att ändra sig i detta avseende om man inte redan nu tar krafttag i form av upplysning och instruktion.

- o -

Vi måste också erkänna att vi träarbetare är dåliga att göra skydd vid våra egna arbeten. Flera olyckor och olyckstillbud har skett här.

- o -

De flesta olyckorna inträffar då någon annan plockat bort skyddsräckena. Det borde vara helt naturligt att sätta tillbaka ett nedtaget räcke, men det verkar inte som att det vore så. De räcken och skydd som man har vid formsättning med "Kallmarform" utanför bjälklagskanten är inte bra. Samma gäller för de takskydd som man idag använder sig av. Här borde man med litet uppfinnarförmåga kunna åstadkomma bättre skyddsanordningar.

- o -

Spridningen av nya uppslag går kärvt. Vi använder här enkla vinklar som är bra när vi skall ordna skydd vid takfoten. Det är endast på ett fåtal ställen som de används fast de funnits flera år. Därför är det viktigt att man lägger ned arbete på att finna effektiva former för spridningen av bra tips.

Bockar, låga ställningar, rullställningar och landgångar

Fall från bockar och stegar är särskilt farliga. Man har ingenting att hålla sig i och hinner heller inte ta emot. Huvud, axlar och armar blir för det mesta särskilt illa utsatta. Vid något högre fall hinner man sno runt och komma ned på fötterna.

- o -

Underentreprenörerna är ett särskilt problem när det gäller skyddsarbetet. De använder en bräda på ett par bockar eller jobbar på stegar i stället för att bygga riktiga ställningar. Städningen sköter de heller inte på rätt sätt.

- o -

Vid lågt fall hinner man inte reagera. Därför blir skadorna många gånger svårare än vid något högre fall.

- o -

Målare och elektriker går baklänges och ser inte om ställningen eller valvet tar slut. Inte heller om något ligger i vägen. Fallor man baklänges har man inte samma möjlighet att ta emot sig. Skadorna blir ofta svårare.

- o -

Vid högre höjd är du försiktig. Vid låg höjd har du ingen osäkerhetskänsla och därför ramlar du lättare ned. Vid mindre jobb gör man ställningar, landgångar och sådant mera provisoriskt. Man räknar med att bara använda dem en kort tid. Det ger många olycksfallsrisker.

- o -

El-, betong- och träarbetare går ofta baklänges på låga ställningar. Ofta är låga ställningar provisoriskt uppförda, t ex ett par bockar och en plank. Man går helt upp i arbetet och tänker inte på att ställningen tar slut. Man slår sig ofta mer från lägre höjd än något högre. Man hinner varken ta emot sig eller vända runt.

- o -

Bockar tillverkade av träarbetare för ett speciellt ändamål fungerar i allmänhet bra. Men en sådan bock kan också användas för fel uppgifter och då kan den vara farlig. Gör man bockarna enligt anvisningarna säger många att de blir otymliga så att de blir svåra att föra med sig.

- o -

Gå baklänges på lägre ställningar är vanligt bland målare, VVS och elektriker. Är då ställningen inte försedd med skyddsräcke är det lätt att ramla. Skador vid fall från lägre niv, helst om man går baklänges, blir ofta mycket svåra. Bjälklag mer än två meter över marknivå skall ha skyddsräcke. Tillträdesleder från mark till bjälklag ordnas ofta bara med en eller två plankor. Här skall vara ordentliga landgångar helst med räcken. Blindhet för olycksfallsrisker på arbetsplatsen gör att våra medlemmar inte uppmärksammar faran. Här hjälper bara information om olycksfall som inträffat och att man har utbildade skyddsombud på arbetsplatserna.

- o -

Bockar tillverkas många gånger provisoriskt och i dålig kvalité. Man förflyttar dem med traktor och tippar dem. De får skador som sedan kanske inte är så lätta att upptäcka.

- o -

Ofta tillverkningsfel på bockar. Många har egna idéer om utförandet. Det finns ju standard enligt Arbetarskyddsstyrelsen, bra utförande med justerbara ben. Felaktiga bockar orsakar många olyckor.

- o -

Bockar och stegar orsak till många olyckor.

- o -

Arbetsbockarna görs idag så smala att man skall kunna få dem genom dörröppningar. De blir då ranka och farliga. De bör göras hopfällbara så att man får bredd på dem.

- o -

Man är för djärv. Dåliga bockar och dålig städning bidrar också.

- o -

Lätta rullställningar på hjul är farliga. Många som jobbar på sådana ställningar drar sig fram genom att skjuta ifrån mot vägg eller tak. Ligger då någonting i vägen för hjulen är det lätt att ställningen tippar. Det kan medföra mycket svåra olyckor. Det är också farligt att resa en stege mot en lätt rullställning, den kan lätt glida undan. Hakis rullställning är den enda som är bra i det här fallet. Men då är den i stället tung och otymplig att förflytta.

- o -

Rullställningar är ofta för små och för veka.

- o -

Vid rullställningar är det tillträdeslederna som är farliga. Utvändiga stegar borde inte få förekomma.

- o -

Vid ombyggnadsarbeten är aluminiumställningar bra. De är lätta att transportera och då använder man dem också. De går också att använda i trappor.

- o -

Vid villabyggen har man ofta färdiga Hakisektioner som byggställning och flyttar dem med en traktor. Man ställer upp dem två och två utefter fasaden. Men räcker de då inte till får man en bit emellan som man täcker med några plankor som förbindelse mellan de två sektionerna. Här blir sällan skydds-räcken uppsatta. Flera olyckor och olyckstillbud har hänt i samband med dessa ställningar.

- o -

Man byggde envåningshus i långa serier. Alla ansåg att man borde ha gjort special-ställningar för utvändiga arbeten. Här användes Hakiställningar som satts samman men inte passade för markförhållandena på alla ställen. Ställningarna lutade och var ostadiga. De var under all kritik. Vi får ofta ut dåligt ställningsmaterial från förrådet. Det skulle man lägga åt sidan. Men då fattas det en bit och då kan hela arbetet bli försenat.

- o -

Dåliga landgångar utan räcken in till huskroppar över håll, vid grunder och upp till bottenbjälklag får inte finnas.

Stegar

Arbetsgivarsidan måste skärpa sin kontrollfunktion när det gäller stegar, arbetsställningar och bockar.

- o -

Fall från stegar ger ofta svåra skador. Lägre nivå inger ofta en falsk säkerhetskänsla. Man vidtar inte de säkerhetsåtgärder man borde.

- o -

Stegar borde inte få användas till annat än för tillfälliga arbeten.

- o -

Det räcker inte med halkskydd. Man måste skapa enkla förankringsanordningar för stegar och de skall endast få användas vid tillfälliga arbeten.

- o -

Lättmetallstegar är för veka och därigenom farliga att använda vid stombyggnadsarbete.

- o -

Aluminiumstegar går lätt sönder då de är för veka.

- o -

Stegar är ofta för långa och för veka. Lätta metallstegar på 5-6 meter är otroligt bräckliga.

- o -

Gå inte upp i en stege utan att den är förankrad i överkanten.

- o -

Trappstegar med enbart kedja som spärranordning är farliga. Kedjan hindrar inte att stegdelarna kan slå ihop om något tryck utövas i överkanten. Flera olyckor har hänt på så sätt.

- o -

På det här bygget hade man gjort en ordentlig trapp i en schaktslänt men ändå gick många på sidan om trappen, med olycksfallsrisker som följd.

- o -

Stegar skall bort och ställningar skall användas i stället.

Öppningar och ursparingar

Små hål i betongbjälklaget, cirka 10 x 10 cm, skall täckas. Den som river fornen skall ha som uppgift att täcka dessa små öppningar. Något kan ligga intill och bli nedsparkat och träffa någon som passerar. Även stora öppningar skall skyddas med räcke som kan flyttas våning till våning.

- o -

Alla hål och förankringar i bjälklag måste täckas. Det räcker med en försänkning på 10 - 15 cm djup för att olycksfall skall kunna inträffa. Man har inte samma respekt för försänkningar som för genomgående hål. Använder man plyfaskivor som täckning över hål skall de skjutas fast eller ha styrlister. Gulsvarta remsor skall sättas dit på skivorna så att inga missförstånd uppstår. Vid denna typ av byggnader är det ofta som maskiner kör över skydd för hål i mark och i betong och förstör dem. De måste man ha särskild uppmärksamhet på.

- o -

Plastduk på glespanel är farlig. Helst om det kommer litet frost eller snö på den. Den buktar sig något och fötterna bara glider undan. Yrkesinspektionen har velat förbjuda den, men Arbetarskyddsstyrelsen säger att man inte kan göra det omedelbart.

Renhållning

Arbetsledarna måste hålla god ordning på arbetsplatsen. Olycksfall genom halkning, snubbling o dyl är framförallt beroende på detta. Naturligtvis skall också arbetstagarna vara med på den uppläggnings. Skyddsmedvetenheten måste skärpas på alla händer.

- o -

Renhållning är viktig. Skotta upp vägar, sanda o s v. Belysning när det börjar bli mörkt. Det behövs bara att det ligger en bräda, ett böjt armeringsjärn eller något sådant för att ett olycksfall skall kunna inträffa. Den allmänna ordningen är således mycket betydelsefull.

- o -

Städning och ordning är en viktig förutsättning för att man skall undvika snubbelrisker. Här bör man tänka på att körvägar bör anordnas så att det går att komma fram med containern så att städningen underlättas.

- o -

Rengöring och städning är av stor vikt om man vill undvika olycksfall.

- o -

Skräphögarna som samlas på byggena är farliga. Många går baklänges in i sådana och kan skadas mer eller mindre svårt. Inom den fasta industrin skulle man aldrig tillåta att en arbetsplats fick ha sådana olycksfallsrisker.

- o -

Ordning och reda är den absoluta förutsättningen för att fallolyckor skall undvikas. Räcken skall upp igen efter det att man tagit ned dem. Här måste vi vara solidariska mot varandras säkerhet. Alla måste vara inställda på att få den som slarvar med detta in på bättre tankar för allas bästa.

- o -

Plastmattor som ligger utspridda på byggarbetsplatsen är särskilt farliga om det kommer snö och döljer dem. De blir halare än is.

- o -

Rörstumpar som el och VVS lämnar efter sig är livsfarliga. De som utför arbetet måste se till och ta dem med sig. Hela buntar av elrör är också farliga om banden går av och de lösa långa rören kan ligga och rulla.

- o -

Elrörsstumpar är farliga. Hoppas man ned på dem och de rullar undan så får en dålig rygg lätt en knäck som kan sitta i 14 dagar - 3 veckor. Plastskynken blåser lätt iväg ifrån den plats man har lagt dem. Läger sig sedan litet nysnö över dem är de verkligen farliga ur halkrisksynpunkt.

- o -

Fall på befintlig nivå orsakas ofta av följande skäl:

Allmän oordning på arbetsstället, dålig belysning i mörka utrymmen och under den mörka årstiden, virke som ligger utspritt litet hur som helst, dålig renhållning inklusive snöröjning, sandning och saltning, flera halkolyckor i samband med årets första snö och i samband med rimfrost, elsladdar som ligger eller hänger i snubblingshöjd.

- o -

Elsladdar som ligger kvar ute på byggena efter det att man har använt dem kan bli orsak till svåra olycksfall. Dels beroende på att de kan utgöra snubbelrisker, dels att de också kan vara strömförande. Här gäller samma sak som för skyddsräcken, fast tvärtom. De som har satt upp dem borde känna ansvar för att ta bort dem också.

- o -

Elkablar är ett stort bekymmer. De dras härs och tvärs och utgör stora olycksfallsrisker. De blir därför också lätt skadade och kan bli strömförande. Ordningen på arbetsplatsen måste vara ett gemensamt intresse.

- o -

Formelementen bör rengöras även på baksidan. När man lyfter dem med kran släpper ofta betongspill o dyl. Någon kan komma i vägen för de fallande resterna. Instruktion och system i rengöringen är viktig.

Skyddshjälm och skyddsskor

Skyddshjälmen borde kunna utvecklas. Många hävdar att de inte kan bära den. Andra anser att skyddshjälmen är kall och olämplig vid vinterklimat. Här borde ytterligare forskning kunna medverka till ett bättre och allsidigare huvudskydd. Kravet på att huvudhjälm skall användas bör bli mera distinkt.

- o -

Hakband bör finnas på hjälmen. Hjälmen ger ofta skador när man går baklänges och ramlar.

- o -

Träskor har blivit en fluga på byggena idag. Framförallt är det underentreprenörer som har sitt huvudsakliga arbete nere på de släta golven som använder träskor. Skall de sedan upp på en stege eller en bockställning händer det lätt att de på grund av träskorna ramlar ned och krossar de nakna hämlarna. Sedan kan de aldrig bära något mer.

- o -

Trätöfflor tycker alla är bra, men vrickningar kan naturligtvis förekomma. De är bättre än tunna stövlar som många betongarbetare går omkring i. De är farligare ur spiktrampsynpunkt. Man får lätt fotsvamp och det luktar pyton i bodarna.

- o -

Träskor har inte vad jag vet orsakat ett olycksfall inom Malmöavdelningens område. Man kan gå i träskor i Skåne.

- o -

Träskor förhindrar spiktramp o dyl. De är betydligt bättre än gymnastikskor eller gamla dansskor som många använder sig av. Jag har själv haft träskor i många år och aldrig haft några problem med dem. Men de skall vara försedda med rem bakom hälen.

- o -

Skyddsskor skulle vi ha rätt till, två par om året, och få köpa dem till halva priset av arbetsgivaren.

- o -

Inga träskor skulle få användas i jobbet, bara till och från. Det är svårt att få tag på skyddsskor, finns inte att få. Byggnadsfirmorna borde ta hem sådana och sälja till subventionerade priser.

- o -

Förbättra skyddsskorna. Använd dem. Spiktramp och klämskador kan undvikas med skyddsskor. Produktionen borde i större utsträckning stå för kostnaderna när det gäller skyddsskor. Prissättning och information om skyddsskor borde ses över. Kravet att de skall användas bör skärpas. Träskorna bör bort från arbetsplatsen. Ett typiskt exempel på hur attityderna till säkerheten bör ändras.

STATISTIK

Yrkesskadestatistiken blir idag för gammal innan vi får den i vår hand. Borde inte trygghetsförsäkringen kunna kombineras med en skadestatistik som blev snabbare? Yrkesinspektionens och polisens utredningar och rapporter vid olycksfall är inte av den kvalitet som man borde kunna fordra. De redogör för olyckornas förlopp men har sällan någonting med om grundorsakerna till varför olyckan har hänt. Det gör att man får mycket litet nytta av dessa rapporter när det gäller att förebygga olycksfall. Samma gäller för de yrkesskaderapporter som skrivs ut av verkmästaren eller arbetsledaren på arbetsplatsen. Skyddsombudet skriver på att han har tagit del och sedan går rapporten till försäkringskassan. Ofta ser man att i dessa rapporter undviker man att komma in på de verkliga orsakerna till varför olyckan har skett. En av anledningarna är troligen att man vill undvika att skjuta skulden på någon som man jobbar ihop med. Detta är förståeligt men försvårar statistikskrivningen och det förebyggande arbetet vid olycksfall.

Borde inte de regionala skyddsombuden och Bygghälsan tillsammans kunna kopplas in såsom en kontrollinstans för yrkesskaderapporteringen? Båda är insatta i byggnadsarbetets "teknik" och skulle därför kunna kontrollera att rapporteringen sker på ett sådant sätt att olycksfallens grundorsaker belystes mera noggrant.

Vi skulle då också kunna kolla upp TFY och liknande. Tidigare kunde flickorna på facket göra sådana undersökningar när medlemmarna kom upp för att fristämpla efter sjukskrivningen. Idag förlorar många medlemmar sina förmåner genom att vi inte har direkt kontroll längre.

- o -

Yrkesinspektionen lägger bara rapporterna på hög. Tillbuden skall också rapporteras. Man borde kunna bygga en idébank av dessa tillbudsrapporter. En tillbudsrapportering skulle också skapa skyddsmedvetenhet både bland skyddsombud och våra medlemmar.

Bygghälsan fungerar heller inte när det gäller rapportering och utredning av olycksfall. För att kunna förebygga olycksfall måste grundorsakerna fastläggas på ett annat sätt än idag.

En kombination av inspektionsmeddelanden, den obligatoriska anmälan av olycksfall till försäkringskassan och TFY-anmälan skulle kunna ge ett något så när heltäckande statistiskt material för våra regionala skyddsombud.

- o -

Regionala skyddsombuden, tillsammans med Bygghälsan, bör få kopior på olycksfallsblanketterna. Jag gör så idag att jag går ned till yrkesinspektionen, går igenom alla deras anmälningar, tar kopior av de som intresserar mig.

- o -

På mitt ansvarsområde har yrkesinspektionen börjat komma igång men mycket återstår att göra. Man har anställt en man som kommer från facket och som tidigare var skyddsombudsman. Vi har ett utmärkt samarbete. Jag får alla skrivelser, föreläggande och inspektionsmeddelande. Yrkesinspektionen får också en effektivitetsökning tack vare att vi vet var problemen finns. Samarbetet är därför mycket värdefullt för bägge parter.

Vi gör inspektioner över hela området, ofta tillsammans. Yrkesinspektionen sköter sedan hela uppföljningen. Rekryteringen av folk till yrkesinspektionen, som kan vårt område, är därför viktigt.

- o -

Vi kanske slarvar med att ligga på verkmästaren om att skriva ut skaderapporterna så fullständigt och snabbt som möjligt.

- o -

Rapportgången vid olycksfall är inte bra idag. Arbetsgivaren skriver anmälan och exempelvis skyddsombudet för elektrikerna skriver på. Sedan vet de andra skyddsombuden, huvudskyddsombuden eller övriga gubbar inte något om olycksfallet.

- o -

Här kommer en försvarsmekanism in. Ingen vill redogöra för felaktigheter som han eller andra kamrater har gjort. Därför blir inställningen ofta aggressiv. Vad skall vi använda all denna förbannade statistik till? Jag tror att här fattas undervisning och information. Bullerfrågor har vi undervisat om. Det har haft till följd att gubbarna stänger av dåliga kompressorer. Yrkesinspektionen skulle ha en man som ansvarig för att följa upp statistiken och slå larm när något markant kommer fram. Larm ut till facket och Bygghälsan. Polisen kan inte bedöma arbetsolycksfall. I viktigare utredningar borde båda parterna vara representerade. Olycksfallsutredningar har många gånger med saker som är helt ovidkommande. Hur lång teknisk beskrivning som helst, men orsaksbiten är helt utelämnad. Arbetsgivaren vill inte diskutera orsakssammanhangen.

- o -

Borde inte nya yrkesskadeanmälan utformas så att man fick uppgifter på den maskin som orsakat skadan? En riktig statistik på det här området vore av vikt för att bedöma maskinernas lämplighet.

- o -

En tillbudsrapportering skulle vara av stort värde. Men hur skall den organiseras? Varför inte lägga den enbart på våra skyddsombud? En rapportering från skyddsombud till regionala skyddsombud och förbundet. Rapporterna behöver ej innehålla namn på personer som är involverade.

- o -

Det går tio tillbud på ett olycksfall. Skulle vi registrera tillbudena måste avdelningen utöka personalen. Tillbudena skulle då registreras av skyddsombuden ute på arbetsplatserna. Det här är en ekonomisk fråga. Ta upp den i förbundet.

- o -

Huvudskyddsombuden skall ha direkt rapport om alla olycksfallstillbud och småolyckor för att kunna samordna förebyggande åtgärder.

- o -

Vi måste få en sådan ordning att olyckstillbudena anmäls antingen till skyddsombuden eller verkmästarna. Tillbudena utgör en varning som man inte får förbise. Blir de diskuterade i skyddskommittén eller på arbetsplatsen på ett seriöst sätt kan många olycksfall undvikas. Idag tar man inte den möjligheten till vara. Det händer till och med att mindre olycksfall får passera utan att man genom diskussion tar lärdom av vad som hänt.

- o -

Dagbok skall föras på varje arbetsplats. Varför inte en rubrik - Tillbud på arbetsplatsen. Dagbok skall föras varje dag. Även olycksfallen skulle in i dagboken. Vid tillbud skulle varje arbetare på bygget tänka på att det omedelbart skall in i verkmästarens dagbok. Man skulle slippa ytterligare pappersexercis på byggarbetsplatsen, om olycksfall och olyckstillbud infördes i dagboken i stället för på särskilda formulär. Det skulle bli en gemensam angelägenhet både för arbetsledning och arbetare, att dagboken i detta avseende fördes på ett riktigt sätt. Skyddsronterna kunde sedan exempelvis börja med att man gick igenom de tillbud som hänt senast och skriva rapport om det.

SKYDDSOMBUD OCH SKYDDSRONDER

Skyddsombud

På mitt område har jag cirka 150 skyddsombud varav 50 har fått grundutbildning. De 50 fungerar perfekt. De ringer om tillbud och småolycksfall. De är allmänt intresserade av skyddsarbetet och kommer med egna idéer. När man kommer ut till de övrigas arbetsplatser möts man ofta av påståendet att här händer inga olycksfall. Efter en stund kommer det sedan fram att än den ene, än den andre är hemma på grund av mindre olycksfall som spiktramp, snubblingar, ont i ryggen o s v. Detta visar hur viktigt det är med utbildning och därmed ett framskapande av en skyddsmedvetenhet. Skall arbetsolycksfallen kunna minskas måste först och främst skyddsombudens utbildning påskyndas så att skyddsmedvetenheten tränger ned till dem som utsätts för olycksfallsriskerna ute på arbetsplatserna.

Kostnaderna för de regionala skyddsombuden borde tas direkt ur produktionen, d v s betalas av arbetsgivarna. Facket skulle inte behöva stå för dessa kostnader. Det praktiska kunnande som de regionala skyddsombuden har kan icke ersättas med teoretisk utbildning.

Man borde också kunna diskutera en organisationsform där skyddsombuden var företagsanställda och inte som nu objektsanställda. De regionala skyddsombuden skulle fortfarande vara anslutna till facket som idag och arbetsfördelning och ansvar mellan skyddsombud och regionala skyddsombud skulle inte förändras.

- o -

När det gäller de mindre byggmästarna och de små byggarbetsplatserna har de regionala skyddsombuden ingen chans att hinna åka runt på alla. Vid styckehusproduktion är samordningsansvaret betydligt svårare att klara. Men skadefrekvensen är heller inte så stor på de mindre byggena.

- o -

En fara finns idag för att skyddsombuden skall vara någon slags dadda för medlemmarna. Det kan leda till ett motsatsförhållande mellan skyddsombud och medlem som icke får vidareutvecklas. Skyddsmedvetenheten hos medlemmarna måste höjas genom utbildning och information så att hänsyn till risk och skydd blir lika naturlig som hänsyn till förtjänst och produktivitet.

- o -

Skyddsombuden borde få komma till andra arbetsplatser, kunna jämföra och tävla med varandra. Litet omväxling i tjtatet. Skyddsombuden trakasseras ofta av de egna!

- o -

Skyddsombuden borde få åka runt och se på andra byggen. Man ser lättare fel som andra har gjort. Man skulle också få nya erfarenheter och idéer som kunde tillämpas på det egna bygget.

- o -

Min grundutbildning och vidareutbildning till skyddsombud har jag haft stor nytta av. Flera borde få sådan utbildning. Jag tror det är det enda sättet att verkligen bli skyddsmedveten.

- o -

Hotet att kunna stoppa bygget är ett viktigt hjälpmedel, kanske mer när det gäller underentreprenörer än när det gäller huvudarbetsgivaren.

- o -

Skyddsombuden måste orka tjata om skyddsfrågorna. Tjata och åter tjata om de enkla skydden och mot andan - inget händer mig.

- o -

Jag betraktas som spion när jag går omkring och hittar olycksfallsrisker. Mina egna vet att vad jag gör är bra.

- o -

Skyddsombuden skulle vara med och bestämma vid val av handverktyg, maskiner och övrig teknisk utrustning. Det borde vara självklart att skyddsombuden fick göra en allmän introduktion av de nyanställda i olycksfallsförebyggande syfte. En timme skulle räcka till för att informera om den personliga skyddsutrustningen, maskinerna, hur kranen arbetar o s v. Idag skall arbetsgivaren sköta detta men de som kan det här är skyddsombuden.

Skyddsronder

Skyddsronderna måste vara ett krav. De skall genomföras på överenskommet sätt. Den tid som ägnas åt skyddsronder är lika viktig som all övrig produktionstid.

- o -

Skyddsronderna är av stor betydelse. Skyddsombuden måste följa upp skyddsrondernas resultat och trycka på ordentligt.

- o -

Skyddsronderna fungerar inte som de borde. Vi skyddsombud måste ta skyddsronderna på allvar. Går ej arbetsledaren med skall vi gå själva ändå. Bestäm bara dag med arbetsledningen, kommer de inte så gå själva. Medvetenheten bland byggnadsarbetarna om arbetarskyddets betydelse är klar. Men när de kommer i konflikt med förtjänsten så kompromissar man.

- o -

Regionala skyddsombuden skall åka ut och kolla upp skyddsjournalerna så att man får visshet om att skyddsronderna genomförts. Protokoll skall föras.

- o -

Stressen ger till resultat att man slarvar med skyddsronderna. Båda parter försvarar sig med att man ändå rättar till de fel som uppstår på skyddsanordningarna. Det är arbetsgivarens skyldighet att tillse att skyddsronderna görs.

- o -

En allmän arbetsplatsblindhet för de risker som finns uppstår efter en tid på byggena. Enda som hjälper mot detta är skyddsronder. Kontinuerliga skyddsträffar är också viktiga. Var och en som deltar i skyddsronder och skyddsträffar bör sträva efter att genom anteckningar eller dylikt erinra sig de tillbud som hänt sedan förra mötet och få med dem i protokollet.

- o -

Skyddsronderna är viktiga bl a därför att de som inspekteras känner att de har ögonen på sig. Följ Bygghälsans checklista vid skyddsronderna! Kontrollera maskiner, ställningar o dyl, varannan vecka. Åtgärda och kontrollera.

- o -

Skyddsronder som fungerar är att upptäcka risker i ett tidigt skede så att olycksfall kan undvikas. Arbetsgivaren har ansvar för att detta fungerar.

- o -

Skyddsronderna fungerar skapligt på de större arbetsplatserna. På de mindre fungerar de inte alls. Som regionalt skyddsombud med en massa andra uppgifter inom avdelningen hinner jag inte lägga ned tillräckligt arbete på det här området.

- o -

Vid skyddsronderna vore det bra att plocka med någon av gubbarna i stället för utbildade skyddsombud. Det skulle ge alla en viss utbildning i skyddsarbetet och öka förståelsen bland alla för det.

- o -

Det är av stor vikt att protokoll skrivs ut från skyddsronderna och kommittésammanträdena, och att de skrivs ut så snart som möjligt efter sammanträdena. Då också på ett sådant sätt att det blir lätt att utföra det nödvändiga skyddsarbetet efter det.

- o -

Introduktion av nyanställda bör systematiseras. Många olycksfall skulle kunna undvikas om alla fick en ordentlig genomgång av skyddsfrågorna när de började på en ny arbetsplats. Nya borde bli få gå med vid skydds ronderna i början. Precis som läkarkandidaterna får göra på sjukhusen!

- o -

Markarbetena måste göras färdiga innan övrigt byggnadsarbete påbörjas. Många olycksfallsrisker uppstår genom att markarbete och övrigt byggnadsarbete sker samtidigt. Det är rörstumpar som sticker upp, det är gravar som är grävda, provisoriska tillträdesleder till grunderna o s v. Kommer sedan snö eller halka till så är allt bäddat för olycksfall. Här är skydds ronderna viktiga. Allmän ordning på bygget är A och O. Underbemanningen på byggena gör att även om skydds ronderna påpekar saker skjuter man på rengöringen. Plastsdynken och plyfaskivor är särskilt farliga vid frost eller snö. Allt skyddsarbete borde utföras på parallelltid.

ÖVRIGA FRÅGOR

Varför drabbas en del människor mer av olycksfall än andra? Jag har gått igenom olycksfallen och försökt sortera ut olycksfallsgubbarna. Jag har sedan åkt hem till en del av dem för att söka bilda mig en bakgrund till varför olycksfallen har hänt. De har refererat sina minnen av de olycksfall de varit med om. I många fall kan man förvåna sig över att de fortfarande lever.

Ett 10-tal av de här gubbarna har jag jobbat ihop med och själv sett hur lätt de har råkat ut för olycksfall. 6 stycken av dessa har jag gjort särskilda utredningar på. Av dessa framgår att om vissa psykologiska orsaker tagits upp till diskussion skulle troligen olycksfallen ha kunnat undvikas.

Ett exempel: Varför har Alfredsson ramlat ned från ställningen igen efter att ha varit olycksfri i 3 år? Jo, under dessa 3 år har han bara satt fönsterkarmar och gått på invändiga skyddade arbeten. Nu skulle han göra ett jobb ute på en ställning igen och då hände olyckan. Här borde man genom psyko-sociala utredningar kunna kartlägga olycksfallssammanhangen och kanske förhindra många av dessa olycksfall.

Jag tror inte de här olycksfallen beror på ackordssystemet. Nej, man vill hävda sig i laget bland kamraterna. Vissa av dessa olycksfallsgubbar upplever stress i det förhållandet att de gång från gång måste välja nya arbetsmetoder. Åldern spelar här ingen roll.

Hur ser yrkeslärarna i allmänhet på det här problemet? Flera lärare har frågat mig hur har det gått för den eller den. I vart tredje olycksfall känner jag igen namnet på den skadade.

Ett typiskt fall på hur bakvänt en olycksfallsgubbe kan handla är en bultpistololycka som skedde för en tid sedan. Det var en bra bultpistol. Den var smidig att använda. Men arbetaren glömde bort faran med den. Det är ju ett vapen. Man måste ha respekt för det. Teoretiskt går det att vända pistolen fel, men normalt trycker man inte till på en vapenmynning. Men han gjorde det!

- o -

Det ligger mycket i det begreppet - olycksfallsgubbar. Det finns många som ger sjutton i att följa de spelregler som vi har, men det kan finnas andra orsaker också. Ett exempel: En gubbe var alltid aggressiv och råkade ut för det ena olycksfallet efter det andra, tills en dag jag började prata med honom. Det visade sig att han hade väldigt dålig hörsel. Han kände sig ensam och utestängd. Fick hörselapparatur, sedan gick det mycket bättre. Han hade stor familj, stora utgifter, vi resonerade igenom hans problem och han blev betydligt lugnare. Vad som döljer sig bakom varje olycksfallsgubbe borde vi få större möjligheter att forska i. Många gånger kan det också bero på brist i kunskap.

- o -

Man skyller på otur, men ofta är det familjeförhållanden eller andra saker som ligger bakom. Man väljer yrke slentrianmässigt. Därför är pryandet viktigt. När samme man flera gånger råkar ut för ett olycksfall bör bakgrunden undersökas.

- o -

En del råkar ut för än det ena än det andra. Många gånger beror det på vårdslöshet och slarv. Men i de flesta fall finns det säkert dolda andra anledningar som ligger bakom. Här borde man sätta in forskning för att komma de verkliga orsakerna på spåren. Det är inte bara de själva som blir lidande utan också arbetskamrater kan dras med i de olyckssituationer de så lätt råkar in i.

- o -

Man kan ofta spåra medlemmar som kommer igen, gång på gång, i olycksfallsstatistiken. Många sådana olycksfall beror på envishet och ren dumhet. Man kan också säga att fel man är på fel plats. En fara ligger också i nuvarande utbildningsgång. De som väljer byggyrket borde ha en praktiktid före. Nu startar man ofta i gymnasieskolan utan att ha något som helst begrepp om vad yrket innebär. Det kan i framtiden ge många otursgubbar.

- o -

Det är ofrånkomligt att det finns vissa som ramlar ned och slår sig oftare än andra. Många olycksfall beror på den mänskliga faktorn. Slarv skulle man också kunna säga.

- o -

Alla människor har inte samma beteendemönster. Vissa klarar inte alla jobb. Här måste arbetsledare och lagbasar visa hänsyn.

- o -

Det är fullt riktigt att det finns åtskilliga människor som inte är lämpade att ofta byta metoder i sitt arbete och tävla med andra. Många olycksfall skulle kunna undvikas om man tog hänsyn till detta vid arbetsfördelningen.

- o -

Olycksfallsgubbar finns, men det är ingen lösning att ta dem från byggjobbet. Här fordras forskning, information och utbildning för att komma åt grundorsakerna.

- o -

Begreppet olycksgubbar bör tas på allvar och närmare utredas. Kalla dem bara inte i fortsättningen för olycksgubbar!

- o -

Ombyggnadsarbeten har sina särskilda skyddsproblem. Vi har rivningsarbetena, vi har de trånga, gamla trapphusen som exempel. Fall i trappor är ganska vanligt. Informationen vid startandet av bygget bör därför inriktas på dessa nya och ovanliga risker för många arbetare.

Här bör också skyddsombuden samla in de erfarenheter de får och meddela dem vidare uppåt i organisationen så att de kan föras vidare. Allt anvisningsarbete bygger på erfarenheter från nybygge. Här bör Arbetarskyddsstyrelsen arbeta för att bygga upp nya särskilda anvisningar för rivnings- och ombyggnadsarbeten.

- o -

Ont i ryggen är så vanligt bland byggnadsarbetare att det inte betraktas som en sjukdom. Ont i ryggen som man måste vara hemma för skall betraktas som ett olycksfall. Skall vi kunna bekämpa denna yrkessjukdom på bästa sätt är det viktigt att den kommer med i statistiken. Stressen på arbetsplatserna gör lätt att man hugger tag i grejor utan att tänka sig för. Dessa frågeställningar måste belysas i den allmänna informationen på byggarbetsplatserna. Det ergonomiska vetandet måste ut till byggnadsarbetarna.

I samband med ackordsarbete som skall gå fort hugger man tag i tyngre föremål och lyfter på ett ur ergonomisk synpunkt felaktigt sätt. Man bär material på dåliga landgångar, på ojämna underlag, i trånga utrymmen med lågt i tak t ex i rörgravar, vid rördragning i kulvertar och under hus. Kroppen belastas på felaktigt sätt!

- o -

De myndigheter som handhar skyddsfrågorna under själva byggnadsskedet borde ha lika stora resurser som de myndigheter som svarar för säkerhetsfrågorna i den färdiga byggnaden. Idag hinner de myndigheter som har säkerhetsfrågorna under byggnadstiden i stort sett bara med olycksfall som har hänt. Det är ytterst sällan vi ser dem ute på byggena för att kontrollera att givna bestämmelser följs.

Arkitekter och konstruktörer och andra konsulter som är inblandade i byggandet, måste med i skyddsarbetet på annat sätt än idag. Material, arbetsmetoder och konstruktioner måste anpassas till säkerhetens krav. Arbetsgivaren har huvudansvaret, men vi arbetstagare måste också vara klara över vårt ansvar. Vi måste vara uppmärksamma, påpeka fel, alltid tänka skyddsmässigt och eventuellt vägra arbeta om ingenting annat hjälper.

- o -

Bygghälsan är betydelsefull för oss. Genom deras undersökningar får gubbarna exempelvis reda på att deras hörsel har försämrats betydligt. De blir chockade av detta. De diskuterar och undervisar sedan andra så att de inte skall råka ut för samma problem. Jag har fått många bevis för att skyddsmedvetenheten ökar hos dem som kommer i kontakt med sådana gubbar.

- o -

All industri har i både stora och små frågor samma bekymmer som vi inom byggnadsindustrin. Se exempelvis asbest! Företagshälsovården borde täcka hela industrin.

- o -

Ansvarskännandet hos de yngre är inte samma som förr. Det ser man på frånvaron och när det gäller att passa tider. Detta har med solidariteten att göra.

- o -

Arbetsledarna på dagens byggen har för mycket att göra, det måste vi erkänna. Hur mycket kan en arbetsledare orka med? Klart är att produktionsfrågorna går före miljöfrågorna på dagens byggarbetsplatser. Här måste en ändring ske!

- o -

Arbetsledarna har idag för många uppgifter. Därför vore det bra om huvudskyddsombuden kunde användas för besiktning av maskiner o dyl som kommer nya till byggarbetsplatsen.

- o -

De större arbetsgivarna har ofta klart för sig att olycksfall bör undvikas då de kostar pengar, bl a i form av sociala avgifter och semesterersättningar. Många har därför tillsatt särskilda skyddsingenjörer. Det är en klar fördel för vårt skyddsarbete. Vi får en direkt kanal till arbetsgivaren där skyddsfrågor och organisation av skyddsarbetet kan tas upp på ett seriöst sätt. Arbetsledarna är i de flesta fall så hårt engagerade i att driva bygget ur produktions-synpunkt, att de icke hinner med skyddsfrågorna.

- o -

Är arbetsplatsen över 15 man bör en skyddskommitté tillsättas. Där kan olika synpunkter tas upp. Genom att flera engageras blir intresset för skyddsfrågorna större. Ett skyddsombud som skall arbeta ensam känner sig ofta utlämnad.

- o -

Det är för få som har förtroendeuppdrag bland våra medlemmar. Många vill inte ha uppdrag överhuvudtaget. Utbildning på betald arbetstid har betytt mycket för att väcka intresse för att påtaga sig förtroendeuppdrag. Men ändå är det många som anser att det vanliga, dagliga knoget är tillräckligt. Vi måste hitta något sätt att fördela förtroendeuppdragen på så att de inte blir för betungande. Fortsätter vi med att lasta flera uppdrag på ett fåtal, kanske de också lägger av. Vi måste ha klart för oss att en medlem som blir både lagbas och skyddsombud i många situationer kan komma i ett motsatsförhållande.

- o -

Basar kan många gånger stå på arbetsgivarsidan. Vi bör därför noga diskutera om det är lämpligt att basar också får funktionen som skyddsombud eller facklig förtroendeman.

- o -

Vi nasare i smått och gott orkar inte med allt man öser över oss.

Nya arbetarskyddslagen kan bli ett viktigt instrument i skyddsarbetet. Rekommendationerna har ändrats till bestämmelser. Det gäller att utnyttja denna förändring.

**Denna rapport hänför sig till forskningsanslag 760886-8 från
Statens råd för byggnadsforskning till Svenska
Byggnadsarbetareförbundet, Stockholm**

R95:1978

ISBN 91-540-2940-6

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

Art. nr: 6600795

Abonnemangsgrupp:

S. Byggplatsens verksamhet

Distribution:

**Svensk Byggtjänst, Box 1403
111 84 Stockholm**

Cirka pris: 30 kr exkl moms